

Fredagen den
11 januari 1980

Fredagen den 11 januari

Kl. 11.00

§ 1 Justerades protokollet för den 3 innevarande månad.

§ 2 Om medel till lån för förvärv av tillskottsmark till jord- och skogsbruk

Ekonomiministern GÖSTA BOHMAN erhöll ordet för att besvara *Bertil Jonassons* (c) den 13 december anmälda fråga, 1979/80:225, och anförde:

Herr talman! Bertil Jonasson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att medel ställs till hypoteksbankens förfogande så att denna kan bevilja lån till enskilda jord- och skogsbrukare för förvärv av tillskottsmark.

Det är riktigt att det f. n. pågår en omfattande försäljning av skogsfastigheter, bl. a. från några stora skogsbolag. Försäljningen gäller skogsmark i Värmland och Dalsland men också i andra delar av landet. Bertil Jonassons fråga har alltså aktualitet för kapitalmarknaden i allmänhet och för lantbrukets kapitalförsörjning i förhållande till andra samhällssektorer.

Som bekant är efterfrågan på långfristigt kapital betydligt större än kapitalmarknadens resurser. I rådande knapphetsläge är det särskilt angeläget att prioriterade ändamål såsom bostadsbyggandet och den statliga upplåningen tillgodoses, liksom att industrins upplåning och de mindre och medelstora företagens finansiering säkerställs. Det är lika obestridligt att jordbrukets behov av krediter ökat starkt under flera år, bl. a. till följd av en hög investeringstakt. Regeringen avser att vidta åtgärder för att förbättra jordbrukets kapitalförsörjning. En särskild utredning har därför tillsatts. Jordbruket skall ha motsvarande möjligheter som andra näringar att få sin kapitalförsörjning ordnad.

Under de senaste åren har särskilda åtgärder vidtagits för att förbättra jordbrukets kapitalförsörjning. Hypoteksbanken har fått öka sin obligationsutgivning från 675 milj. kr. år 1977 till 900 milj. kr. år 1978 och 1 200 milj. kr. år 1979. Nära nog en fördubbling har alltså skett på två år, och jämfört med år 1973 har beloppet sexdubblats. Under innevarande månad kommer riksbanken att ha sedvanliga förhandlingar med bl. a. hypoteksbanken om hur det begränsade utrymmet på obligationsmarknaden skall fördelas, varvid riksbanken har att bedöma de olika obligationsutgivande institutens krav med hänsyn till kreditefterfrågan och vikten av att tillgodose olika finansieringsbehov. Som framgår av vad regeringen anför i finansplanen måste man generellt räkna med att endast en del av de kreditanspråk som ställs på kapitalmarknaden kommer att kunna tillgodoses under år 1980. I detta sammanhang vill jag erinra om att riksdagen våren 1979 godkände

*Om medel till lån
för förvärv av
tillskottsmark till
jord- och skogs-
bruk*

Fredagen den
11 januari 1980

*Om medel till lån
för förvärv av
tillskottsmark till
jord- och skogs-
bruk*

finansutskottets uttalande att det från principiella utgångspunkter knappast är lämpligt att riksdagen genom preciserade anvisningar i exempelvis emissionsfrågor låser fullmäktige i riksbanken i dess ämbetsutövning.

Fördelningen av hypoteksbankens medel mellan de olika landshypoteks-föreningarna ankommer helt på banken och föreningarna. Vid fördelningen brukar hänsyn tas till kreditbehoven i olika regioner, och de påverkas naturligtvis av olika omständigheter, exempelvis ett ovanligt stort utbud av jordbruksfastigheter.

Jag kan helt ansluta mig till uppfattningen att det är viktigt att enskilda lantbrukare bereds möjlighet att förvärva tillskottsmark för att få bärkraftiga jordbruksfastigheter. De utökade kreditbehov som detta ger anledning till måste emellertid vägas mot andra angelägna ändamål, så att den totala volymen håller sig inom en ram som är förenlig med samhällsekonomisk balans. Regeringen kommer under alla förhållanden att med uppmärksamhet följa detta avvägningsproblem.

BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka ekonomiministern för svaret på min fråga. Jag finner detta positivt.

Möjligheterna till förstärkning av jord- och skogsbruk har plötsligt blivit goda – och det är bra. Det förhållandet har nämligen inte varit gällande tidigare, i varje fall inte i någon särskilt hög grad.

Vänerskog skall sälja mark – 3 600 ha för ungefär 175 milj. kr. Billerud säljer också, och kyrkan säljer jordbruksfastigheter och byter skog. I vanliga fall kan man låna pengar om säljaren sätter in pengarna i vederbörande bank. Men i dessa fall är inte detta möjligt, eftersom säljarna här är tvungna att ha sina pengar till andra investeringar för industriella ändamål – och det är också nödvändigt. Därför måste nya möjligheter till när det gäller nya lånepengar. En större limit måste tilldelas landshypoteksföreningarna för att man skall klara detta.

Vi vet alla att möjligheterna att låna pengar är små, och vi vet också att höjda likviditetskrav måste till. Men det är speciella kreditinrättningar som nu kommer att bli alldeles speciellt hårt anlitade när det gäller just de affärer jag har tagit upp i den här frågan. Därför är det nödvändigt att något görs. Det är i högsta grad nödvändigt att pengar står till förfogande. Kan inte dessa pengar ställas till förfogande går vi miste om en för jord- och skogsbruket mycket bra situation, och det skulle vara till stor nackdel. De ekonomiska möjligheterna är väl kända, och vi vet att prioriteringar måste göras. Men jag måste säga att i detta fall har det varit svårt för den här kåren att hos kreditinrättningarna få fram vad som behövs i den speciella situation som här råder.

Ekonomiministern säger nu att regeringen ämnar vidta åtgärder och att en utredning är tillsatt. Det är bra, men det är nödvändigt att det också går snabbt, annars kan man tala om att "medan gräset växer dör kon". Här får inte möjligheterna förspillas. Jordbruket har gått på sparlåga och fått leva på husröta.

Jag vill till sist bara säga att det är nödvändigt att man får till stånd någonting i detta fall, och jag vill pressa ekonomiministern på ytterligare en fråga: Är det möjligt att pengar kan skakas fram så snart att det kan bli klart under innevarande vinter?

Ekonomiministern GÖSTA BOHMAN:

Herr talman! Jag får på nytt påminna om att expansionen av krediter till det här ändamålet har fördubblats på två år och sexdubblats på något längre sikt. Hur behövt och hur motiverat det här än är så får naturligtvis kreditexpansionen på detta område inte ske på bekostnad av andra mycket viktiga behov i samhället och inte heller på bekostnad av vår samhällsekonomiska balans. Och Bertil Jonasson är lika medveten som alla andra om att vi har någonting som heter budgetunderskott i vårt land i dag som framtvingar en betydande upplåning. Nu kommer överläggningar att ske med riksbanken, och det är inte min sak att lägga mig i dem. Därför kan jag inte ge någon utfästelse av det slag som Bertil Jonasson begärde, utan det är riksbanken som sköter detta.

Låt mig än en gång tillägga följande. För det första är jag precis lika angelägen som Bertil Jonasson om att en spridning av ägandet inom skogsbruket äger rum. För det andra är jag klart medveten om att den överföring av skog från olika bolag som skett och som nu sker syftar till att förbättra de här företagens soliditet och likviditet, som har ansträngts mycket under de senaste åren. Bortsett från intresset att sprida ägandet kan man naturligtvis återropa samhällsekonomiska motiv för att underlätta den överföring av skogsmark som nu sker. Mot den principiellt mycket positiva inställning jag har måste ställas det betydelsefulla samhällsekonomiska motivet att åstadkomma balans på vår kreditmarknad och se till att andra prioriterade ändamål inte blir eftersatta. Det är här fråga om en avvägning liksom på så många andra områden i vårt samhällsliv, och det är sannerligen inte problemfritt f. n.

Min inställning är alltså mycket positiv, men det är riksbanken som sköter den här saken och inte ekonomiministern och inte regeringen.

BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Ekonomiministern pekar på fördubblingen och sexdubblingen i det här avseendet. Det är alldeles klart att eftersom nivån låg mycket lågt förut, med hänsyn till att jord- och skogsbruket har fått mycket litet på kapitalsidan och behövt mindre under 1960-talet, blir det så här. Jag vet också, som ekonomiministern säger, att situationen är ansträngd och att man måste prioritera på olika sätt.

Men de pengar som ställs till förfogande för markförvärv går inte till konsumtion i vanlig mening utan till investeringar. Köpeskillingen kommer ju till användning för bl. a. industriella ändamål. Därför är det, om jag får använda det uttrycket, inte riktigt lika farligt att prioritera sådana krediter som jag har talat om. Pengarna finns ändå kvar.

Jag är emellertid tacksam, herr talman, för den positiva inställning som

*Om medel till lån
för förvärv av
tillskottsmark till
jord- och skogs-
bruk*

ekonomiministern och regeringen har i dessa frågor. Jag hoppas att vi skall kunna lösa problemen, för det är högst nödvändigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 3 Om sysselsättningen i Värmland

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara tredje vice talmannen *Karl Erik Erikssons* (fp) den 17 december anmälda fråga, 1979/80:231, och anförde:

Herr talman! Karl Erik Eriksson har frågat mig om jag avser att vidta speciella åtgärder för de hårdast drabbade länen, t. ex. Värmlands, om det visar sig att man inte kan hålla beredskapsarbeten i gång i behövlig omfattning.

Konjunkturförbättringen har haft klart positiva effekter på arbetsmarknaden i alla län, även de mest utsatta. Arbetskraftsefterfrågan har ökat avsevärt. Arbetsmarknadspolitikens tyngdpunkt har därför kunnat förskjutas på så sätt att allt fler placeras i arbete på öppna marknaden. I de fall då det är nödvändigt att vidta andra åtgärder än bara platsförmedling prövas i första hand sådana insatser som direkt underlättar arbetsplacering, t. ex. utbildning.

Arbetsmarknadsutbildningen har f. n. något större omfattning än förra året, medan antalet sysselsatta i beredskapsarbeten har kunnat minskas.

Både i beredskapsarbetena och i arbetsmarknadsutbildningen är en stor del ungdomar. Ungdomarnas problem är åtminstone delvis av sådan art att de inte blir lösta av konjunkturuppgången. Det är viktigt att finna nya former för att underlätta övergången från skola till arbetsliv, inte minst för den minoritet av varje årskull som inte börjar i någon av gymnasieskolans linjer. Statsrådet Mogård har vid anmälan av årets budgetproposition förordat väsentliga förbättringar av villkoren för inbyggd utbildning och lärlingsutbildning i gymnasieskolans regi. Inom regeringskansliet bereds nu frågan om ytterligare åtgärder inom skolans ram för 16–18-åringar.

Regeringen har nyligen med stöd av sin finansfullmakt anvisat ytterligare 500 milj. kr. till sysselsättningsskapande åtgärder, vilket AMS begärt. Även med denna förstärkning blir medelstillelningen mindre än vad som anvisades under förra budgetåret. Behovet av arbeten i bygg- och anläggningssektorn är på de flesta håll, även i Värmland, väsentligt mindre än förra året. Ungdomsarbetena beräknas kunna fortsätta i nuvarande omfattning till utgången av mars. Nuvarande bemyndigande att ordna enskilda beredskapsarbeten för ungdom gäller hela vintern. Möjligheterna att ordna kommunala och statliga beredskapsarbeten för ungdom kvarstår också under andra kvartalet 1980.

AMS har nyligen kommit in med förslag till åtgärder för ungdom under andra kvartalet 1980. Regeringen kommer inom kort att ta ställning till dessa förslag. Det är nu som tidigare min ambition att vi skall hålla sysselsättningen

uppe. I den mån det behövs skall vi ordna beredskapsarbeten, särskilt i de mest utsatta länen.

Tredje vice talmannen KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! I motiveringen till min fråga har jag framhållit den oro som vi känner som på nära håll i våra län ser hur arbetslösheten och speciellt ungdomsarbetslösheten ligger kvar på en hög nivå, trots att sysselsättningen i landet glädjande nog förbättras.

Vi hade i Värmland strax före årsskiftet närmare 2 000 kvarstående sökande utan arbete i åldrarna 16–24 år. I det läge som råder är det ytterst viktigt att vi får medel till beredskapsarbeten.

Det är värdefullt med det besked som regeringen har givit inför den närmaste tiden och som arbetsministern har omnämnt i sitt svar, men jag tror att det vore klokt att också ge garantier så att man kunde planera på litet längre sikt. Jag tror att jag kan åskådliggöra detta bäst genom att visa en enkel skiss på kammarens bildskärm.

Där syns hur man förra året kunde hålla antalet beredskapsarbeten på en hög nivå under hela eftervintern och våren. Av den streckade linjen på bilden framgår vidare att årets medel räcker till den 1 april, som arbetsmarknadsministern också har påpekat i svaret. Det blir en kraftig neddragning då, om man inte får en förstärkning av medelstildelningen. Men jag tackar för det svar som jag fått, särskilt för de sista meningarna i det.

Kommunalmän och ansvariga personer i landsting och kommuner ser med oro på den nedgången i medelstillgången. De frågar sig: Vad skall vi göra med de stora ungdomsskaror som vi har om beredskapsarbetena upphör efter den 1 april på grund av brist på medel? Här vill jag ställa en konkret fråga till arbetsmarknadsministern: Får man ta de sista meningarna i svaret som ett löfte om en förstärkning, så att man kan hålla beredskapsarbetena i gång även under eftervintern och våren?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Från regeringens sida har vi villfarit arbetsmarknadsstyrelsens äskanden om tillägg av medel för anordnande av beredskapsarbeten. Det ligger i sakens natur att volymen av beredskapsmedel måste vara anpassad till rådande konjunktur. När vi har en uppåtgående konjunktur, som vi haft under 1979, med ett ökat utbud av lediga platser måste det vara en synnerligen viktig angelägenhet för arbetsmarknadsverket och för våra förmedlare att placera ut de sökande – naturligtvis då även ungdomarna, som Karl Erik Eriksson har visat särskilt stort intresse för – på den öppna marknaden. Om man då också finner att de sökande uppvisar brister i utbildningen skall naturligtvis våra insatser inom arbetsmarknadsutbildningen ligga kvar på den höga nivå där den befinner sig.

Vi vet att det som en följd av de strukturförändringar som pågår inom näringslivet många gånger krävs en annan och bättre utbildning. Den resursen finns och skall finnas. Om man sedan i enskilda fall inte klarar sysselsättningen för ungdomar med befintliga medel, finns beredskapsmed-

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

Om sysselsättningen i Värmland

len som en ytterligare resurs. Men det ligger i sakens natur att volymen av dessa medel måste vara konjunkturanpassad. Därför kan man inte heller säga något definitivt om dessa frågor i ett längre perspektiv. Möjligen kan man hänvisa till regeringens handläggning av dessa frågor och se till att det finns resurser för att hålla sysselsättningen uppe. Jag har sagt i mitt svar att det kommer att vara min strävan.

Tredje vice talmannen KARI. ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Det har talats rätt mycket om den gymnasiala utbildningen inom företag. Inledningsvis skulle jag här i mitt andra anförande vilja ställa en fråga till arbetsmarknadsministern: Kan man utgå från att denna utbildning kommer i gång när höstterminen börjar?

Sedan vill jag knyta an till vad Rolf Wirtén sade om en konjunkturanpassad medelstilldelning. Vi är helt överens på den punkten, och vi gläds över att sysselsättningen i landet i dess helhet har gått upp. Men det är dystert ändå, när man märker att just i det egna länet ligger arbetslösheten kvar på en hög nivå trots den ändrade konjunkturbilden. Bara någon minut innan den här frågedebatten började fick jag från länsarbetsdirektören i mitt län ett material som jag skall be att få citera ett par tre meningar ur:

”Det är angeläget, att arbetsförmedlingarna även i fortsättningen får möjligheter att erbjuda ungdomar beredskapsarbete i en omfattning, som motsvarar arbetsmarknadsläget i länet. Framför allt behövs beredskapsarbeten, som passar ungdomar i åldrarna 16–17 år och i första hand flickorna i denna åldersgrupp. Den minskning av medelstilldelningen för beredskapsarbeten, som sker innevarande budgetår, kommer att resultera i en mycket stor ökning av den arbetslösa ungdomsgruppen under våren.” Länsarbetsnämnden i Värmland har uttalat detta så sent som nu vid årsskiftet.

Jag upprepar vad jag redan sagt, att jag utgår ifrån att arbetsmarknadsministerns sista meningar i svaret ändå är en garanti för att dessa ungdomar inte på något sätt skall friställas utan skall få behålla sina beredskapsarbeten.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Arbetsmarknadsläget i Värmland har trots allt förbättrats under de senaste månaderna. Läget är svårt i Värmland liksom i en del andra skogslän – det är jag helt på det klara med – och det är därför vi också har gjort särskilda insatser i detta län. Men får jag ändå erinra om att om man jämför novembersiffrorna för 1978 och 1979 visar de på en uppgång av antalet lediga jobb med ett par hundra. Och i en sådan situation med uppgående konjunktur är det naturligtvis, som jag sade i mitt förra inlägg, angeläget att man strävar efter att få ned volymen av beredskapsarbeten. Annars har vi mycket små möjligheter att anpassa våra resurser till en eventuell försämrad konjunktur. Jag lägger alltså stor vikt vid att detta klaras. Men det skall, som jag tidigare sade, ske med trygghet av sysselsättningen, inte minst för ungdomarna.

På Karl Erik Erikssons direkta fråga om den gymnasiala företagsutbild-

ningen vill jag svara, att det framgår av budgetpropositionen att vi kommer att lägga fram ett förslag därom under 1980. Och jag håller fast vid de principer därvidlag som jag tidigare har deklarerat i den här kammaren.

Tredje vice talmannen KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Tack för det senaste beskedet angående den gymnasiala företagsutbildningen. Sedan vill jag bekräfta att arbetsmarknadsläget är något bättre i Värmland nu än tidigare, och det gläds jag över. Förändringen är liten, men vi är inte vana vid positiva förändringar och har inga stora krav, utan vi är tacksamma för den lilla förändring som har skett. Tyvärr är förändringen mycket marginell när det gäller ungdomen. Jag tror att det var 21 färre arbetssökande nu än förra året.

Vi hoppas på en bättring, och jag tolkar faktiskt arbetsmarknadsministerns uttalande så att vi är ense. AMS gör nog den bedömningen att Värmland är ett av de län som drabbats av verkligt svåra kriser. Jag har också läst in i arbetsmarknadsministerns yttranden att han är beredd att ge ytterligare medel till beredskapsarbeten.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 4 Om framtida nedläggning och omorganisation av arméregementen

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Lennart Bladhs* (s) den 18 december anmälda fråga, 1979/80:234, dels *Bo Lundgrens* (m) den 10 januari anmälda fråga, 1979/80:241, och anförde:

Herr talman! Lennart Bladh har frågat mig om det är möjligt att i nuläget ha en sådan överblick av försvarets utveckling att man kan förutsäga vilka arméförband som kan komma att läggas ned eller omorganiseras.

Vidare har Bo Lundgren frågat mig om det finns någon anledning att se ett av chefens för armén räkneexempel som på något vis bindande för den framtida utformningen av arméns fredsorganisation.

På grundval av regeringens anvisningar pågår f. n. hos överbefälhavaren perspektivplaneringen inför nästa försvarsbeslut. Som ett led här i undersöker överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna ett antal handlingsvägar beträffande det militära försvarets utveckling under perioden 1982–1992. Handlingsvägarna bygger på varierande ekonomiska förutsättningar, där t. ex. de lägsta nivåerna underskrider en förlängning av den planeringsram som riksdagen fastställde i 1977 års försvarsbeslut för perioden 1977–1982.

I det pågående arbetet undersöks inom denna relativt stora ekonomiska spännvidd alternativ som bl. a. omfattar kategoriklyvning eller en ökad differentiering av utbildningstiderna för värnpliktiga. Dessa faktorer påverkar i hög grad fredsorganisationens omfattning.

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

Om framtida nedläggning och omorganisation av arméregementen

*Om framtida ned-
läggning och om-
organisation av
arméregementen*

Överbefälhavaren kommer att i juni 1980 redovisa resultatet av detta planerings- och utredningsarbete. Därvid kommer konsekvenserna för bl. a. fredsorganisationens utveckling att belysas.

Med anledning av det pågående utredningsarbetet kan jag för dagen inte ange – eller kommentera – vilka konkreta förändringar som kan komma att aktualiseras inom försvarsmaktens fredsorganisation under 1980-talet. Jag vill dock förutskicka att det i samband med nästa försvarsbeslut kommer att bli nödvändigt att anpassa försvarsmaktens krigsorganisation till vad som är realistiskt inom den ekonomiska ram som väljs. Detta får givetvis konsekvenser för fredsorganisationen. När statsmakterna tar ställning till dessa organisationsförändringar måste detta ske utifrån det kommande utbildningsbehovet. Innan man tagit ställning till den framtida krigsorganisationens struktur går det inte att uttala sig om konsekvenserna för enskilda fredsförband.

I. ENNART BLADH (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret.

Frågans bakgrund är att i en stort upplagd tidningsartikel fick man läsa att arméchefen uttalat att fyra regementen skulle läggas ned, däribland P 2 i Hässleholm. Detta besked kom strax före jul. Vad det betyder för de anställda vid P 2 och berörda kommuner förstår var och en. Man kan visserligen säga att ovisshet inte var något nytt för dem som är anställda vid P 2. Under hela 1970-talet hade ovisshet rått på grund av en utredning som pågick. Under ett mycket långt skede var P 2 nedläggningshotat. När riksdagens beslut kom i slutet av 1970-talet blev det för första gången arbetsro både för de anställda och för kommunen, som kunde planera på ett mera normalt och riktigt sätt.

När man nu läser den nämnda tidningsartikeln frågar man sig verkligen: Skall frågor som denna behandlas på detta sätt? Människorna blev förvånade över att man på hög nivå kan gå ut och trots riksdagsbeslut på nytt tala om att nu är nedläggning förestående.

Av svaret från statsrådet kan jag utläsa att det i dag inte är möjligt att förutskicka några förändringar på grundval av det material som finns. Det är också rätt lugnande att läsa slutraderna i svaret, där det står att innan man tagit ställning till den framtida organisationen, går det inte att uttala sig om konsekvenserna för enskilda fredsförband.

Min fråga till statsrådet är: Kan jag av det svaret utläsa att statsrådet anser att arméchefen varit för tidigt ute med sitt uttalande om nedläggning? Jag tror det skulle vara till nytta för människorna, i första hand de anställda vid P 2, att få ett klart besked. Man måste kunna tro säkrare på riksdagens beslut.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret.

Så sent som 1978 beslutade riksdagen att P 2 i Hässleholm skulle finnas kvar i arméns fredsorganisation. Det beslutet fattades efter en noggrann

prövning i försvarets fredsorganisationsutredning och en lika noggrann prövning i riksdagen. Det är därför synnerligen förvånande att chefen för armén i ett s. k. räkneexempel pekat ut några regementen som aktuella för nedläggning. De beräkningar som chefen för armén skulle göra kunde rimligen ha gjorts på ett sådant sätt att några problem icke behövde uppstå i den allmänna debatten. När ett sådant räkneexempel som det relaterade publiceras uppstår naturligtvis stark oro både bland de anställda och i de berörda kommunerna.

Det finns, som har belysts många gånger tidigare, flera skäl för att behålla P2 inom arméns fredsorganisation. De mest betydande är naturligtvis kraven på en god beredskap och god förmåga att utbilda krigsförband i aktuell miljö.

Jag tillåter mig tolka försvarsministerns svar så att det räkneexempel som chefen för armén har redovisat inte på något vis är bindande för de förslag som kan komma att föreläggas riksdagen i fråga om den framtida fredsorganisationen. Jag tolkar också svaret så att man i den allmänna debatten bör undvika att lägga fram så tveksamt underlag som chefen för armén har redovisat.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Jag vill till Lennart Bladh först säga att chefen för armén faktiskt inte har pekat ut de här förbanden. Det är tidningsuppgifter. När chefen för armén gör sådana här undersökningar - och det skall han göra enligt olika alternativ - är det fråga om uppgifter som är internt arbetsmaterial, och detta har kommit ut.

Jag förstår mycket väl den oro som nu har spritt sig i vissa förband, och jag beklagar denna oro, för inom försvarsmakten kan man inte arbeta under sådana psykologiska förutsättningar.

Jag vill, utan att ta ställning i själva sakfrågan, deklarera att vi hittills inom försvarsmakten, för att på sikt göra ekonomiska besparingar, har använt metoden att göra ingrepp i fredsorganisationen. Vi har dragit in ett antal regementen och gjort sammanslagningar. Jag menar att den metodiken kan vi inte fortsätta med på samma sätt.

Vi står inför ett vägval. Utvecklingen - framför allt den tekniska - gör att krigsorganisationen på sikt måste omstruktureras i vissa avseenden. Det är först när vi här i riksdagen har fastställt vilken omfattning krigsorganisationen skall ha som vi kan ta ställning till den framtida fredsorganisationen - vilken omfattning den skall ha och var utbildningsanstalterna skall vara belägna.

Detta innebär inte att jag kan ge "fribrev" för något förband. Det enda jag kan deklarera är att det icke kommer att ske några reduceringar under den närmaste framtiden. Men vi måste inom försvaret - med de ekonomiska förutsättningar som vi f. n. har - vara öppna för förändringar.

Fredagen den
11 januari 1980

*Om skinn- och
läderindustrins
framtid*

LENNART BLADH (s):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att man inte kan ge något besked om hur framtiden blir. Jag är också överens med försvarsministern om att vi kan få en omorganisation. Men den måste då, som statsrådet även säger, bygga på beslut som är fattade av riksdagen efter normala utredningar på alla sätt.

Att vi har en bra press är jag också medveten om. Men den är mycket snabbt ute ibland. Det måste väl då vara viktigt att man från ansvarigt håll inte talar på sådant sätt att det kan missförstås. De artiklar som det här gäller har inneburit att människor på åtta olika ställen varit oroliga. Fyra regementen var nedläggningshotade och i fyra fall gällde det omorganiseringar. Det är helt klart att man kan få en bättre julkupp.

Men jag är nöjd med svaret. Jag tycker att det klart sagts ifrån att det uttalande det här är fråga om var förhastat – kanske ett olycksfall i arbetet. Det skall inte bli på det sättet. Regeringens beslut skall fattas efter vederbörliga utredningar.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Även jag är naturligtvis nöjd för dagen med det svar som försvarsministern har lämnat. Vad man kan säga är att de formuleringar som har använts vid presentationen av beräkningsunderlaget – och de exempel som finns där – kanske inte har bidragit till att undanröja de funderingar som förekommit. Det är ju märkligt att man får en debatt om ett regemente som enligt vad riksdagen beslöt för ett år sedan skulle få finnas kvar. Som försvarsministern själv sade ger det inte de anställda en tillräcklig trygghet. Det ger inte sådan arbetsro att man kan prestera fullgott resultat, och det är också mycket olyckligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Om skinn- och läderindustrins framtid

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara *Ove Karlssons* (s) den 29 november anmälda fråga, 1979/80:183, till industriministern, och anförde:

Herr talman! Ove Karlsson har frågat dels vilken produktionsvolym regeringen anser att den svenska skinn- och läderindustrin skall ha i avvaktan på att utredningen om denna industrigren skall bli klar med sina förslag, dels vilka insatser regeringen är beredd att sätta in för att upprätthålla denna produktionsvolym.

Frågan har överlämnats till mig.

Situationen för den svenska skinnkonfektionsindustrin har under senare tid förbättrats. Således uppgick produktionen av skinnkläder under första halvåret 1979 till 58 000 plagg, vilket innebär en ökning med 3 000 plagg eller 5 % jämfört med samma period år 1978. Samtidigt minskade importen med

35 % från 290 000 till 188 000 plagg. När det gäller importen från u-länderna, som svarar för omkring två tredjedelar av den totala importen, var minskningen ännu kraftigare och uppgick till 41 %.

Regeringen uppdrog i juli förra året åt tekodelegationen att utreda vilken omfattning skinn- och läderindustrin bör ha i framtiden samt att studera hur skinn- och lädervaruimporten påverkar skinnindustrins framtidsutsikter. En rapport skall lämnas till regeringen före den 1 september 1980.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört finns det enligt min mening inte anledning för regeringen att nu föregripa resultatet av tekodelegationens utredning.

Jag vill slutligen framhålla att av stor betydelse på både kort och lång sikt för hela näringslivet är att det relativa kostnadsläget och därmed konkurrenssituationen för Sverige inte utvecklas ogynnsamt.

OVE KARLSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka handelsministern för svaret, även om jag inte är helt nöjd med det.

Jag har ställt min fråga mot bakgrunden av den omständigheten att riksdagen våren 1979 uttalade att det inte minst ur försörjningsberedskapssynpunkt är angeläget att det inom landet finns en skinnkonfektionsindustri av tillräckligt stor omfattning. Jag ställde min fråga till industriministern, eftersom jag anser att det ur industripolitisk synpunkt är angeläget att bibehålla denna industri.

Riksdagen har alltså för något mer än ett halvår sedan uttalat att det ur försörjningsberedskapssynpunkt är angeläget att svensk skinnkonfektionsindustri finns kvar. Jag anser att läget nu är så allvarligt att den svenska skinnindustrin inte får minska ytterligare. Då försvinner nämligen det yrkeskunnande som finns inom landet. Det har jag påpekat vid några tidigare tillfällen.

När nu handelsministern säger att produktionen har ökat något under första halvåret 1979, så är det i och för sig riktigt och positivt. Men han jämför med produktionen under 1978, då nivån var katastrofalt låg. Den svenska skinntillverkningen uppgick 1975 till ca 350 000 plagg, 1976 till ca 300 000 plagg och 1977 till något under 200 000 plagg för att 1978 hamna i ett verkligt bottenläge. Att man ökar tillverkningen något från denna låga nivå är bra, men det är inte tillräckligt.

Antalet anställda inom branschen minskar och är nu så lågt att risken för att man inte skall kunna behålla yrkeskunnandet är uppenbar. På några år har i Malung, som varit det dominerande skinncentrat i landet, antalet i branschen sysselsatta minskat från ca 1 300 till ca 600. Ännu lägre siffror har nämnts, men vi kan hålla oss till siffran 600. När det då i höstas kom uppgifter om att ett nytt lågprisland, Indien, var på väg in på den svenska marknaden, blev man verkligen rädd för utvecklingen, inte minst på grund av att detta sker med statens hjälp. Biståndsorganet SIDA hjälper utländska företag att komma in på den svenska marknaden, samtidigt som industriverket försöker hjälpa svenska företag att överleva och riksdagen uttalar sig för att branschen

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Om skinn- och
läderindustrins
framtid*

*Om skinn- och
läderindustrins
framtid*

skall finnas kvar. Det måste till samlade åtgärder från samhällets och näringsidkarnas sida, om man skall kunna klara branschens framtid och den inhemska skintillverkningen.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Läget i den här branschen liksom i ett antal andra branscher i Sverige är inte tillfredsställande. Det är bakgrunden till de allmänna problem vi har. För att åstadkomma en solid grund för förbättringar krävs åtgärder inom den ekonomiska politiken och insatser från alla de instanser som kan utöva någon inverkan på vår konkurrenskraft och vårt kostnadsläge.

Det är ändå värt att notera – och det gjorde också Ove Karlsson – att en viss förbättring har inträtt. Bakgrunden till denna är sannolikt de olika åtgärder som ledde till att det allmänna konkurrensläget för Sverige förbättrades under föregående år i förhållande till vad som varit fallet tidigare.

Vad gäller den speciella frågan om Indien som eventuell exportör av skinnvaror till Sverige är det riktigt som Ove Karlsson påpekar att SIDA och det speciella organet Impod gjort vissa insatser för att underlätta för Indien att exportera till Sverige. Det gäller en lång rad olika produkter. Indiens export till Sverige är låg. Indiens export av lädervaror till Sverige utgör bara 2 % av den totala importen till Sverige av sådana varor. De importbefrämjande insatser inom ramen för detta program som gjorts för att underlätta för Indien att exportera lädervaror till Sverige har varit utomordentligt begränsade.

Den allmänna policy som gäller för insatser från SIDA och Impod på det importbefrämjande området finns fastslagen i förra årets budgetproposition, nämligen att Impod bör undvika att aktivt engagera sig för varor som av försörjningsberedskapsskäl är föremål för importbegränsningar i Sverige. I övrigt bör alla varor som bedöms främja utvecklingen och diversifieringen av produktionen i u-länderna och ha en marknad komma i fråga.

OVE KARLSSON (s):

Herr talman! Situationen är ju rätt allvarlig, eftersom antalet i branschen sysselsatta minskar. Som jag sade i mitt förra inlägg är nu antalet sysselsatta så lågt att man måste ställa sig frågan om vi i framtiden skall ha en svensk skinnkonfektionsindustri eller inte. I andra hand är det fråga om huruvida man skall kunna klara sysselsättningen på en viss ort i landet, nämligen Malung.

I den allmänpolitiska debatten i höstas sade jag att Malung håller på att förblöda, vilket jag nu kan upprepa. Det handlar om hur långt man behöver gå i fråga om åtgärder för att garantera ett yrkeskunnande. Jag vill ställa frågan till handelsministern om han anser att det är riktigt och i överensstämmelse med riksdagens beslut att vi fortsätter med import av skinnkläder samtidigt som riksdagen uttalar sig för att det inte minst från försörjningsberedskapssynpunkt är angeläget att det inom landet finns en konfektionsindustri av tillräckligt stor omfattning, som riksdagen uttryckte det. Denna import torde medföra att svensk industri slås ut och att det i framtiden

sålunda finns en uppenbar risk för att det inte kommer att finnas någon inhemsk industri som kan klara försörjningsberedskapen. Vi vet att denna behövs och att vi inte minst från militär synpunkt hade stor nytta av denna industri under beredskapsperioden 1940–1945.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Ove Karlsson ställde till mig frågan om det skulle vara rimligt att alls fortsätta en import av varor som är av särskild betydelse för vår försörjningsberedskap. Svaret måste faktiskt bli att Sverige inte har möjligheter att tillgripa importrestriktioner utanför ramen för våra internationella förpliktelser. Om vi skulle sätta i gång med att göra så, Ove Karlsson, skulle den landsdel som Ove Karlsson är vald att representera här i riksdagen, råka förfärligt illa ut till följd av en lång rad motåtgärder från andra länder.

Vad däremot beträffar den speciella situationen för läderindustrin kan sägas att vi härvidlag bett tekodelegationen att studera vad som bör vara ett produktionsmål och vilka åtgärder vi bör vidta för att främja förverkligandet av detta. Det är då rimligt att vänta på att denna delegation får lägga fram sina förslag. Grundläggande för hur det kommer att gå för såväl Malungskinnindustri som för Kopparbergs län och Sverige i dess helhet är att vi kan slå vakt om vårt konkurrens- och kostnadsläge. Det vore bra om vi gemensamt kunde anstränga oss till den ändan.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Om konsumentverkets upplysningsverksamhet

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara *Bo Siegbahns* (m) den 13 december anmälda fråga, 1979/80:222, och anförde:

Herr talman! Bo Siegbahn har frågat mig om jag anser det sakligt riktigt och om det ligger i linje med konsumentverkets uppgifter att föra fram vissa argument som finns i ett undervisningsmaterial, kallat "Modekarusellen", som verket har utarbetat. Där återfinns bl. a. följande text: "Rika jordägare och storföretag bestämmer vad som ska odlas på åkrarna. De tjänar mer på att odla bomull (och andra råvaror) till oss än på att odla mat till sitt eget folk."

Den största exportören av bomull är USA, ett land som har ett så effektivt jordbruk att man har stora exportöverskott av livsmedel och då även exporterar till länder utan "rika jordägare". Stor exportör av bomull är även Sovjet, som dock är nettoimportör av livsmedel. Dessa länder svarar för mer än hälften av bomullsexporten. Bland andra exportländer av betydelse återfinns ett antal u-länder som knappast domineras av "rika jordägare och storföretag".

Det kan också påpekas att man på u-landshåll är oroad över att

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Om konsument-
verkets upplys-
ningsverksamhet*

avsättningsmöjligheterna för bomull skall försämrast genom att alltmera syntetmaterial används i textilier.

Sådan är verkligheten, och den ger föga underlag för vad som framförs i det stycke i konsumentverkets broschyr som Bo Siegbahn återger. Därmed minskas möjligheterna att nå det egentliga och vällovliga syftet med broschyren, nämligen att väcka till debatt och eftertanke om det rimliga eller orimliga i att så många människor okritiskt följer modenyckern.

BO SIEGBAHN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret, som följer ungefär de tankegångar som har legat bakom min fråga. Jag vill komplettera svaret med några anmärkningar och synpunkter av formell och innehållsmässigt art.

1. Att, som i broschyren, tala om "rika jordägare och storföretag" är i väsentliga avseenden fel. Jag har i många år tjänstgjort i länder, både i Afrika och Asien, där man odlar bomull, och jag vet därför att en mycket stor del av odlingarna ligger i händerna på småbrukare. Däremot kan det för exportändamål och andra ändamål ibland föreligga svårigheter att hålla en jämn kvalitet, och i det syftet har man ofta bildat kooperativa samskapsorganisationer. Påståendet i broschyren på denna punkt är således felaktigt. Det verkar vara hämtat ur någon enklare marxistisk publikation och hör i varje fall inte hemma i en statlig myndighets informationsmaterial.

2. Har konsumentverket aldrig hört talas om komparativa kostnader och internationell arbetsfördelning? Dessa begrepp innebär att varje land och region skall tillverka det för vilket man har relativt bättre förutsättningar än andra länder. Detta ger totalekonomiskt det största produktionsresultatet. Det är därför, även ur det enskilda u-landets synpunkt, riktigtast att man odlar det för vilket man är bäst lämpad. Detta ger valutor för vilka man sedan kan köpa t. ex. livsmedel billigare än om man odlat dessa på jord som bättre lämpar sig för bomullsodling. Dessutom kan inget u-land vara helt självförsörjande. Man måste importera åtskilliga produkter. Valutor för denna import skaffar man sig naturligtvis bäst genom att tillverka eller odla det för vilket man har de bästa förutsättningarna.

3. Det är sakligt fullständigt fel att antyda att vår bomullsimport helt eller ens huvudsakligen kommer från u-länder, vilket också handelsministern var inne på. Den helt dominerande delen, omkring 60 % av vår import, kommer från USA. Av återstoden kommer nästan allt från andra i-länder, varvid dock en del kanske kan vara reexport från u-länder. Endast 4 % kommer från rena u-länder. Detta motsvaras också av det förhållandet att betydligt över hälften av all odlad bomull kommer från tre länder som vi i vanliga sammanhang inte brukar anse tillhöra u-blocket, nämligen USA, Kina och Sovjetunionen, och vilka – det gäller i varje fall de två sistnämnda länderna – nog själva önskar bestämma över jordbrukspolitiken. Beträffande de två sistnämnda gäller dessutom att där inte längre finns kvar några "rika jordägare". Även på denna punkt är således konsumentverkets uppgifter helt felaktiga.

Är det f. ö. säkert att inriktningen av konsumtionen mot jeans m. m. totalt sett tar i anspråk mer resurser? Jag är inte säker på det. Det finns ju återvinning osv.

Nästa fråga man ställer sig är om uttalanden av det här slaget faller inom konsumentverkets verksamhetsområde. Jag har framför mig konsumentverkets instruktion och har inte kunnat finna någon punkt däri som skulle kunna täcka en publicistisk verksamhet av detta slag. Har möjligen handelsministern en annan uppfattning på den punkten? Jag vore i så fall tacksam att få ett besked om det.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Om stimulans till etablering av anläggningar för produktion av etanol

Statsrådet CARL AXEL PETRI erhöll ordet för att besvara *Birger Olssons* (c) den 13 december anmälda fråga, 1979/80:226, och anförde:

Herr talman! Birger Olsson har frågat mig om jag är beredd att som ett led i en förbättrad energiberedskap medverka till finansieringsformer som underlättar och stimulerar etableringen av etanolproduktionsanläggningar i vårt land.

Jag anser det angeläget att minska det stora beroendet av importerad olja inom transportsektorn. Flera utredningar studerar f. n. förutsättningarna för detta.

Oljeersättningsdelegationen (I 1979:01) har till uppgift att kartlägga hinder mot ett ökat utnyttjande av solvärme och bränslen som kan ersätta olja samt att föreslå åtgärder för att undanröja dessa hinder. Delegationen har tillsatt en särskild arbetsgrupp för alternativa drivmedel, bl. a. etanol. Enligt vad jag har erfarit planerar arbetsgruppen att under första halvåret 1980 utarbeta förslag till strategier för införande av alternativa drivmedel.

De tekniska och ekonomiska förutsättningarna för tillverkning av etanol ur sockerbeter och andra produkter utreds av etanolutredningen (Jo 1979:05). Utredningen beräknas redovisa resultatet av sitt arbete under första halvåret 1980.

Resultatet av de här nämnda utredningarna bör avvaktas innan närmare ställning tas till produktion och användning av etanol som drivmedel i Sverige. Jag är därför inte beredd att nu föreslå särskild stimulans till etablering av anläggningar för produktion av etanol. Jag vill emellertid i detta sammanhang peka på vad jag har anfört i budgetpropositionen om en fond för att underlätta investeringar i teknik som snabbt kan minska beroendet av olja. Förslag om att inrätta en sådan fond kommer att läggas fram senare i år. Anläggningar av det slag som nämns i frågan bör kunna komma i fråga för finansiering av denna fond.

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Om stimulans till
etablering av an-
läggningar för
produktion av
etanol*

Fredagen den
11 januari 1980

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

GUNNAR BJÖRK i Gävle (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Petri för svaret på Birger Olssons fråga.

Bakgrunden är, som alla vet, att oljeberoendet är ett faktum. Det gäller att få fram nya, alternativa energikällor för att så småningom ersätta oljan. Det är viktigt samhällsekonomiskt och även från beredskapssynpunkt att vi får fram ordentliga alternativ på det här området. Vi måste utnyttja de möjligheter vi har inom landet att få fram förnybara energikällor. När det gäller etanol är tekniken sedan länge känd och används också i flera länder. Framför allt i USA har man en stor verksamhet på detta område. Även andra länder har använt sig av etanol i rätt stor omfattning.

Jag tycker att svaret andas en positiv inställning till att söka göra någonting på det här området. Det talas om att man har tillsatt en arbetsgrupp för att utarbeta strategier. Det låter kanske inte så upphetsande handlingskraftigt, men vi får väl hoppas att det ändå är avsikten.

När det gäller fonderna som omnämns i slutet av svaret tycker jag det är bra att de finns med i årets budgetproposition. Jag noterar också att statsrådet säger att anläggningar för produktion av etanol bör kunna komma i fråga för finansiering ur denna fond. Det tycker jag är positivt.

Avslutningsvis hoppas jag att energiministern nu samlar ihop alla tåtar som finns på den alternativa sidan och ser till att det börjar hända någonting. Jag tycker att svaret andas en viss optimism. Jag hoppas på fortsatt handlingskraft från energiministerns sida.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Om kostnaderna för kärnkraftsproducerad elenergi

Statsrådet CARL AXEL PETRI erhöll ordet för att besvara *Lars-Ove Hagbergs* (ypk) den 16 november anmälda interpellation, 1979/80:67, och anförde:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig om jag anser att beräkningarna av kostnaden för kärnkraftsproducerad elenergi till 11,5 öre/kWh är realistiska samt om jag är beredd att i god tid före folkomröstningen medverka till att redovisa kärnkraftens *alla* kostnader och deras inverkan på elpriset.

När det gäller uppgifter om kostnaden för elenergi från ett visst kraftslag bör bl. a. beaktas att olika kalkyler kan vara utförda i olika prisnivå, och vid olika kalkylräntor. Dessutom kan kostnadsangivelser avse olika år, t. ex. 1979, 1985 eller 1990.

Olika uppgifter har offentliggjorts rörande kostnaderna för den kärnkraft som kan komma att installeras. I propositionen med riktlinjer för energipolitiken (1978/79:115) angavs produktionskostnaden år 1990 för el från Forsmark 3 till 11,5 öre/kWh. Konsekvensutredningen har angett kostnaden i prisnivå juli 1979 för nytillkommande kärnkraft till 10 öre/kWh år 1979 och

till 11 öre/kWh år 1990. I båda dessa fall har tillämpats en kalkylränta på 4 %. Forsmarksbolagets ledning har i november uppgett att med då kända kostnader och gällande uranpriser samt en faktisk ränta på ca 10 % kostnaden för el kunde beräknas bli ca 15 öre/kWh vid 70 % tillgänglighet. Vid 4 % kalkylränta har bolaget uppskattat kostnaden till ca 11 öre/kWh. De nämnda siffrorna avser kärnkraftverk som kan tas i drift i framtiden. De som är i drift eller är färdigbyggda har lägre kostnad. För Forsmark 3 är vissa kostnader redan nedlagda. Om man endast räknar de kostnader som tillkommer om projektet fullföljs blir kostnaden lägre än vad här sagts.

I den pågående debatten med anknytning till den förestående folkomröstningen har dessa beräkningar ifrågasatts under återopande av bl. a. amerikanska uppgifter om en kostnad på ca 20 öre/kWh i 1979 års penningvärde år 1990 för under 1980-talet installerad kärnkraft.

Olika meningar föreligger sålunda i debatten om kärnkraftens kostnader. För egen del anser jag mig sakna anledning att ta ställning till hur kostnaderna skall beräknas. Jag vill i detta sammanhang erinra om att de olika kampanjkommittéerna kommer att beviljas statliga bidrag för att bedriva upplysningsverksamhet även i detta hänseende.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på interpellationen.

Mina frågor till energiministern är ställda utifrån det faktum att de utredningar som regeringen tillsatt har rört sig med uppgifter och beräkningar i fråga om kärnkraftens kostnadsläge som man starkt kan ifrågasätta. 11,5 öre laborerade regeringen med våren 1979 som ett pris på kärnkraftsproducerad el. Konsekvensutredningen håller sig till 11–12 öre/kWh.

I svaret erkänner nu statsrådet att dessa beräkningar är långt ifrån säkra och att det finns andra beräkningar som tydligen kan vara precis lika realistiska som utredningens. Detta är intressant, och det ger mig anledning att tacka statsrådet för hans erkännande av att det tydligen inte blott är utredningarnas sakkunskap vi har att rätta oss efter.

Statsrådet noterar, liksom jag gjort i min interpellation, att Forsmarksbolaget redan har medgivit att tidigare beräkningar inte håller. Överingenjör Bengt Hargö, f. d. huvudprojektör för Forsmark, säger, sedan han övergått till annan befattning, att kärnkraften kommer att kosta minst 20 öre/kWh. Det betyder ett konsumentpris på ca 30 öre/kWh.

”Forsmarksbolaget har naturligtvis vetskap om att kostnaderna rusar i höjden, och internt är man orolig över att inga kalkyler håller”, säger Bengt Hargö.

En oberoende expertgrupp av tekniker och ekonomer har kommit till samma slutsatser om kärnkraftens verkliga kostnader. I en rapport slår man fast att kärnkraft kommer att kosta ca 20 öre/kWh. Samma resultat har man kommit till i en amerikansk undersökning. Därmed rycks grunden delvis undan för konsekvensutredningen. Det finns ingen direkt saklig grund för påståendet att en kärnkraftsavveckling skulle ge högre elpriser än om kärnkraften vore kvar.

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Om kostnaderna
för kärnkraftsprodu-
cerad elenergi*

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

Både Forsmark 3 och Oskarshamn 3 kommer att ha ett betydligt högre kostnadsläge än övriga kärnkraftverk, och den framtida kärnkraften kommer att bli mycket dyrare.

När konsekvensutredningen gjort sina beräkningar har man till stor del, enligt vad jag kan se, utgått från felaktiga utgångspunkter. Det material som är tillgängligt tyder på många uppfattningar och få fakta. Detta styrks av flera bedömare. Nationalekonomen Åke Sundström kom före jul fram till en felräkning på 600 % och stannade vid en avvecklingskostnad på 20–25 miljarder.

Nej-alternativet i folkomröstningen har för sin del sagt att med en kärnkraftsavveckling på dess villkor kommer kostnaderna, utslagna på 1980-talet, att bli 300 kr. per förvärvsarbete; det betyder 25 kr. i månaden. Slår man ut dem på 1980-talet blir kostnaderna lägre, och fortsätter man över 25 år kan de bli 13 kr. i månaden. Det finns alltså många olika beräkningar från skilda utgångspunkter när det gäller kostnaderna för kärnkraften.

Vad konsekvensutredningen inte räknat med i kärnkraftskostnaderna är den mycket sannolika ökning som kommer på 1980- och 1990-talen. Säkerhetskraven kommer att skärpas betydligt, och det kommer att betyda ökade kostnader, om de räknas in på driftsidan. Kostnaderna för underhållet av de kärnkraftverk som vi i dag har i drift kommer säkerligen att bli betydligt större ju äldre dessa kärnkraftverk blir. Att räkna med blott 5 öre i driftkostnad per kilowattimme måste vara helt orealistiskt. Man får som en rörlig kostnad också räkna med de minskningar i drifttillgängligheten som uppstår med åren, framför allt i de gamla kärnkraftverken.

På det lösliga materialet i konsekvensutredningen har det nu på många håll dragits stora växlar. Som jag ser det har, medvetet eller omedvetet, vantolkningar av verkligheten förekommit. Industriintressena har ju inte varit sena att utnyttja utredningens beräkningar.

Till dem som dragit stora växlar på konsekvensutredningen hör Bo Södersten, som då framför allt siktat in sig på processindustrin. I ett av sina räkneexempel uppskattar han de rörliga kostnaderna till 5 öre/kWh, vilket uppenbart är en alltför låg siffra med tanke på att dessa kostnader i framtiden kommer att öka, bl. a. på grund av de utvidgningar som kommer att göras av insatserna på säkerhets- och underhållsområdet. Kostnaderna kommer därigenom naturligtvis att bli högre än vad som framgår av konsekvensutredningens beräkningsunderlag.

I ett av sina räkneexempel basunerar Bo Södersten ut att var och en av arbetarna på Kvarnsvedens Pappersbruk, om dessa skulle tvingas göra avdrag på sin lön för att kompensera de elprisökningar om 50 % som konsekvensutredningen räknar med, skulle få minska sin lön med 20 000 kr. om året. För arbetare vid Domnarvets Jernverk skulle motsvarande avdrag bli 10 000 kr. Sådana beräkningar har också gjorts för övriga järnverk. Alla dessa kalkyler är baserade på att priset på kärnkraft skall ligga still.

I konsekvensutredningens betänkande sägs det nu rent ut att elpriset skall sättas med ledning av tillgång och efterfrågan och att det därmed också skulle

komma att stiga. Men vad man förväntar sig över i Bo Söderstens beräkningar är att det enda styrmedel han kan tänka sig i detta läge är att höja priset med ledning av tillgång och efterfrågan. Man borde visa litet större fantasi på den punkten.

Vad man här laborerar med är den långsiktiga marginalkostnadsprissättningen. Detta innebär att den normalt dyraste kraftkällan, dvs. elkraften, nätt och jämnt betalar sig. De som producerar och förfogar över billigare kraft gör då stora vinster. I det svenska elsystemet är skillnaden mellan den dyraste och den billigaste kraftkällan enormt stor. I äldre svenska vattenkraftsstationer, vilkas byggkostnader redan för länge sedan är betalda, uppgår produktionskostnaden bara till några få ören per kilowattimme. I nybyggda vattenkraftverk kan kostnaden ligga på mellan 7 och 11 öre medan kostnaden för ström från minikraftverk kan vara betydligt högre.

Kostnaden för elektricitet från nybyggda kärnkraftverk uppskattas f. n. av branschens egna företrädare till 11,5–13,5 öre/kWh. Kolbaserad kondenskraft uppskattas kosta 16,5–17,5 öre/kWh. Med utgångspunkt i dessa antaganden skulle alltså skillnaden mellan kärnkraft från nybyggda kärnkraftverk och kolkraft vara 3–6 öre/kWh.

Om man i framtiden tillämpar en strikt långsiktig marginalkostnadsprissättning, skulle med utgångspunkt i kraftindustrins egna beräkningar alltså elpriset behöva höjas med 6 öre, vilket i dagens läge skulle betyda 50 % prishöjning.

Men om man i stället utjämnar produktionskostnaderna helt och alltså låter den billigare vattenkraften betala en del av kostnaden för kärnkraft och kolkraft, blir medelkostnaden i kärnkraftsalternativet 11,2–12,0 öre, medan medelkostnaden vid kärnkraftsavveckling blir 12,0–12,9 öre/kWh. I bästa fall blir det alltså ingen skillnad i medelproduktionskostnad mellan alternativen. I värsta fall skulle skillnaden bli 1,7 öre/kWh. Här kan man fråga sig om det är vettigt att sätta priset på el lägre. Det är knappast önskvärt, eftersom ett lägre pris skulle öka det slöseri som vi redan har, och vi bör nog se till att slöseriet dämpas något.

Kanske kan man i framtiden ha högspänd elström, som industrin köper till ett pris av 14–15 öre/kWh under de närmaste åren, medan priset för vanliga hushållskonsumenter skulle kunna vara 21 öre. Med en sådan prissättning skulle – utifrån kraftindustrins egna kostnadsantaganden – elpriset bli 1–2 öre högre i avvecklingsalternativet än i kärnkraftsalternativet. Om kärnkraften fortsätter att fördyras under 1980-talet kan dock förhållandet mycket väl bli det omvända 1990. Under alla omständigheter slår knappast en merkostnad på 1–2 öre/kWh ut den elkrävande industrin. Skulle något eller några företag ändå få problem kan man ju tänka sig att efterskänka hela eller en del av elskatten, som beräknas uppgå till 4 öre/kWh.

Slutsatsen är alltså att arbetarna i våra processindustrier kan känna sig helt lugna vid en kärnkraftsavveckling. Arbetarna vid Kvarnsvedens Pappersbruk, Domnarvets Jernverk, Smedjebackens Valsverk, Avesta Järnverk m. fl. – det rör sig ju här om elkrävande processindustrier – kan känna sig helt lugna från den utgångspunkten. Priset kommer inte att belasta dem i den

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

meningen. Det är alltså felaktiga utgångspunkter som används vid beräkningarna när det gäller processindustrin, och beräkningarna måste därför helt tillbakavisas. Det beklagliga är att konsekvensutredningen hjälper till att sprida ryktena i debatten.

Energiministern säger i sitt svar på min interpellation, i vilken jag krävt att regeringen skall redovisa alla kostnader för kärnkraften som inverkar på elpriset, att regeringen inte tänker göra någonting. Energiministern säger sig sakna anledning att ta ställning till hur kostnaderna skall beräknas. Men är inte folkomröstningen just anledningen till att man bör ta ställning? Regeringen bör väl där se till att tillgängliga beräkningar kommer ut och får en jämbördig status. Det tycker jag är en förutsättning för att folkomröstningen skall få ett resultat och ge den vägledning som den bör ge. Annars anser jag att regeringen i det här fallet undandrar sig sitt ansvar.

Energiministern hänvisar till de kampanjpengar som de olika alternativen har fått. Ja, i så fall skulle man kunna tänka sig att energiministern nästkommande onsdag föreslår att nej-alternativet, linje 3, får väsentligt höjda bidrag för att komma i jämnhöjd med övriga alternativ ekonomiskt, så att man kan sätta in sin motpropaganda just mot sådana här utredningar och så att det kan bli en någorlunda rättvis folkomröstning i det här hänseendet. Det borde vara en logisk konsekvens av vad energiministern säger i sitt svar.

Jag vill ändå till sist tacka energiministern för att han har avlivat myten om att konsekvensutredningen skulle bygga på något slags opartiskhet och realism. Det är bra att statsrådet erkänner att det finns andra beräkningsgrunder, som är lika realistiska som de som har kommit fram i utredningen.

BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Den fråga som Lars-Ove Hagberg tar upp i sin interpellation är en betydelsefull fråga. Det är också en fråga som har förmågan att röra upp sinnena – den är känsloladdad. Samtidigt är det emellertid också en faktisk fråga. Det är i grunden en fråga om vilka de verkliga kostnaderna är för att driva de tio kärnkraftsaggregat som i dag är färdigbyggda. Den frågan är inte vare sig känsloladdad eller metafysisk – den kan vi tvärtom ge ett precist svar på.

Statsrådet Petri har varit mycket försiktig i sitt svar, och det kan vara förstäeligt att han inte vill dras in i politiska kontroverser. Men det går alltså enligt min mening att ge ett mycket precist svar på den här frågan.

Vi har således tio aggregat som är färdigbyggda – jag räknar då med Ringhals 4 och Forsmark 2. Tillsammans kan dessa leverera 45 TWh eller 45 miljarder kWh el per år. Vi vet att den totala kostnaden i dag ligger på 9–10 öre/kWh. Det är bara att gå in i deras räkenskaper så kan man se det. Men den väsentliga kostnaden som det gäller att få fatt på inför folkomröstningen är de rörliga kostnaderna, och de ligger i dag i runt tal på 5 öre/kWh för samtliga tio aggregat. Det är alltså väsentligt och fullständigt elementärt att man kan något om ekonomi, att man har förmåga att göra distinktionen

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

mellan fasta och rörliga kostnader. De fasta kostnaderna är i första hand kapitalkostnaderna. De rörliga kostnaderna är kostnaderna för bränsle, reparationer och översyn och för omhändertagande av avfall. Vi kommer aldrig att få tillbaka kapitalkostnaderna om vi stänger av de tio aggregaten och aldrig öppnar de fyra som redan är färdigbyggda men som vi ännu inte har startat. Det enda vi kan spara i realiteten är de rörliga kostnaderna. Och dessa uppgår till 5 öre/kWh – det är det betydelsefulla tal som vi aldrig kan komma ifrån och som vi måste hålla i minnet. Jag tror att också Lars-Ove Hagberg får finna sig i att hålla den siffran i minnet.

Vad sedan kostnaderna för el från Forsmark 3 och Oskarshamn 3 är kan vi ta mycket lätt. Det är mycket möjligt att de kan stiga upp till 15 öre/kWh. Men det är av oerhört ringa betydelse för bedömningen av kärnkraftens kostnader – det är kostnaderna för att driva redan installerad kapacitet som här är det väsentliga.

Kostnaderna för el från olja och kol, som är alternativen, är mer tveksamma. En *undre* gräns för kostnaderna för el från dessa källor kan dock sättas med relativt stor säkerhet. För oljekondens – där har vi en viss installerad kapacitet – är det återigen de *rörliga* kostnaderna som är relevanta. De ligger i dag runt 17–20 öre/kWh, och de bestäms helt av rådande oljepriser.

För el från kolkraftverk är det däremot de *totala* kostnaderna som är av betydelse, för här måste vi bygga nya verk. De totala kostnaderna ligger i dag också runt 20 öre/kWh. Konsekvensutredningen räknar med 18–22 öre som ett rimligt intervall. Andra uppger litet lägre siffror, kanske 17–19 öre. Men om vi räknar väldigt lågt ser vi att kostnaderna för el från olja och kol i varje fall blir minimalt 15 öre/kWh.

Vid kostnadsjämförelser inför ett kärnkraftsstopp ser vi att det är tre siffror som är betydelsefulla: 5, 15 och 45. Den första siffran, 5 öre, är den rörliga kostnaden för kärnkraft från befintlig kapacitet. Den andra, 15 öre, är den absolut minimala kostnaden för el från olja eller kolkraft, som är de verkliga alternativen till kärnkraft. Den tredje siffran slutligen, 45, anger det antal terawattimmar, eller det antal miljarder kilowattimmar, el från kärnkraft som vi måste ersätta vid ett kärnkraftsstopp.

Jag tror att dessa tre siffror – låt mig upprepa dem: 5, 15 och 45 – och innebörden av dem kan göras fullt fattbara för det svenska folket inför den stundande folkomröstningen. Kan man dessutom de fyra räknesätten så kan man räkna ut, att om vi skall ersätta 45 miljarder kWh el från kärnkraft med el från olja eller kol och merkostnaden per kilowattimme uppgår till 15 minus 5, dvs. 10 öre/kWh – vi multiplicerar 45 miljarder kWh med 10 öre – så får vi en merkostnad på 4,5 miljarder kronor om året, i runt tal 5 miljarder. Det är alltså den absolut minimala kostnaden för ett kärnkraftsstopp.

Herr talman! Den årliga kostnaden för att producera de 110–115 TWh el som vi i dag kan producera med redan installerad kapacitet ligger i storleksordningen 11–12 miljarder kronor. Om vi skall producera samma mängd el utan kärnkraft – och vi kommer alltid att behöva den mängden under 1980- och 1990-talen, vi kan aldrig komma under denna låga gräns –

*Om kostnaderna
för kärnkraftsprodu-
cerad elenergi*

stiger kostnaden obönhörligt upp till 17–18 miljarder kronor. Det innebär också att priset på el, som konsekvensutredningen har angivit, kommer att stiga med åtminstone 50 %. Det kommer att slå mot våra basindustrier. Det kommer att få mycket svåra, negativa effekter på industrin. Kostnadsfördraget av den typ som jag har angivit – 20 000 kr. per anställd i Kvarnsvedens Pappersbruk, 10 000 kr. per anställd i det företag där Lars-Ove Hagberg är anställd, Domnarvets Jernverk – kan vi inte komma ifrån.

Sedan försöker herr Hagberg snåra in sig i en massa saker. Han säger att det kan bli ökade vinster på redan befintlig vattenkraft etc. Ja, men det finns över huvud taget inte någon samhällsekonomisk vinst i det. Den samhällsekonomiska kostnaden är kostnaden för att importera den olja och det kol som vi behöver för att ta fram de 45 miljarderna kWh. Den merkostnaden på 5 miljarder kronor om året kommer vi aldrig undan hur vi än vänder och vrider på oss.

Vad är det då vi behöver göra för att få fram dessa 5 miljarder kronor som vi måste betala för den ökade importen av olja och kol? Vi måste byta den mot svenska exportprodukter. Hur många jobb behöver vi skapa för att gå i land med det? Vi kan räkna med att förädlingsvärdet per anställd i exportindustrin är ungefär 100 000 kr. Skall vi skapa ett ökat exportvärde för 5 miljarder kronor måste vi alltså ha 50 000 nya jobb enbart för att betala den ökade import av olja och kol som vi ofrånkomligen behöver för att få el i det fall det blir ett nej i kärnkraftsomröstningen. Dessutom kommer naturligtvis ännu fler jobb att slås ut från basindustrier på grund av de kostnadsökningar som man har talat om.

Herr talman! Ett kärnkraftsstopp kommer att få förödande konsekvenser för industrisysselsättning och för det svenska industrisamhällets framtid. Inte ens Lars-Ove Hagberg kan väl inbilla sig att vi skall kunna få 100 000 nya industrijobb om året för 13 kr. i månaden.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Bo Södersten kommer inte med mycket nytt utifrån vad han tidigare presenterat, och detta är ungefär lika dåligt. Han gör ingen egentlig kostnadsjämförelse. Han fortsätter att hävda att för de tio kärnkraftsaggregat vi har i dag kommer den rörliga kostnaden att stanna på 5 öre/kWh. Jag hävdar att kostnaden kommer att öka. Bo Södersten borde inte vara så blind, utan han borde se att kraven på säkerhet kommer att höjas om kärnkraftsaggregaten skall drivas under längre tid och att när de blir äldre underhållskostnaderna därmed kommer att stiga. Dessa kostnader kommer alltså att öka, och utredningar visar också redan att så är fallet.

En annan sak är att Bo Södersten tydligen menar – han kanske syftar på linje 2, som har ett eget avvecklingsalternativ – att man vid en avveckling skall ersätta de tio kärnkraftsaggregaten med samma mängd energi. Jag vill upplysa Bo Södersten om att så inte är fallet. Man kan inte ersätta 45 TWh kärnkraftsenergi med kol eller olja, och då går alltså inte ekvationen ihop.

Alternativet är följande. Ett aggregat kan ersättas med ett kolkondens-

kraftverk. Ett kan ersättas med vind- och vattenkraft. Tre stycken kan ersättas med kraftvärmeverk och mottryckskraft. Det betyder inte någon ökad olje- och kolanvändning om man använder mottryckskraft. Fyra stycken behövs inte om utbyggnaden av elvärme stoppas och hushållningen i redan eluppvärmda hus skärps. Det återstår tre kärnkraftsverk i programmet. Hushållningen inom industrin kan skärpas – då slipper vi det tionde. Hushållningen på övriga sektorer kan skärpas – då slipper vi det elfte. Och enligt nej-alternativet är det tolfte aggregatet helt utanför kostnadsramen. Det behövs inte. Då behöver vi inte ersätta den här kärnkraftsenergin. Det vi som förespråkar nej-alternativet utgår ifrån i ett av räkneexemplen är att 6 TWh, motsvarande produktionen vid ett stort kolkraftverk, skulle behövas.

Bo Södersten får faktiskt finna sig i att räkna utifrån den förutsättningen i stället för att räkna med en elprishöjning utan att i det sammanhanget ta hänsyn till att man kan omfördela kostnaderna i samhället. Det som förvånar mig mest är att en socialdemokrat på detta sätt beräknar vilka kostnader processindustrin kommer att få utan att samtidigt ange att han vill ha en annan prispolitik än den som i dag förs och att man kan använda övervinsterna inom andra områden så att man får en utjämning.

Det finns alltså elenergi till processindustrin i dag. Det föreligger inga problem i det avseendet, utan frågan gäller bara hur vi använder denna energi. De beräkningar som Bo Södersten har redovisat här är således inte giltiga när det gäller de exempel han har fört fram.

BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Att Lars-Ove Hagberg har apostroferat mig i den här interpellationen kan kanske förefalla något märkligt. Anledningen till det är naturligtvis inte enbart att han är intresserad av kärnkraftens kostnader. – jag tror att Lars-Ove Hagbergs sakliga intresse i det avseendet i grunden är tämligen begränsat – utan att han inser att denna fråga har en oerhört stark politisk spännkraft.

Basindustriernas möjligheter att överleva är helt enkelt i mycket stor utsträckning beroende på vilka kostnader de har. Det går inte att komma ifrån detta faktum. Ingen är så ondskefull att han vill slå igen basindustrier, och ingen vidtar åtgärder så att vi såsom i vårt län förlorar en massa jobb bara för ro skull, utan de svårigheter vi har beror på att vi befinner oss i ett besvärligt konkurrensläge.

Kostnaderna för energin utgör en tung post för basindustrierna. Det har jag visat i detaljerade beräkningar. Kostnaderna för el i Kvarnsvedens pappersbruk uppgår nästan till samma belopp – ungefär 100 milj. kr. – som den totala lönekostnaden vid bruket. Kommer bruket att installera en ny pappersmaskin och bygga ut verksamheten, vilket vi hoppas blir fallet, så kommer naturligtvis elkostnaderna att bli ännu mycket större. Detta grundläggande faktum kan inget snack i världen ta bort.

Elpriserna kommer att stiga med 50 %. Det är ofrånkomligt. På 1980- och 1990-talen kommer vi att behöva 110–115 TWh. Det kan man inte heller

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

Om kostnaderna för kärnkraftsprodu- cerad elenergi

Fredagen den
11 januari 1980

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

komma ifrån. Märk väl att jag enbart talar om de tio redan färdigbyggda aggregaten. Vi vet att vi i dag gör av med ungefär 90 TWh. Vi vet också att vi har ökat elkonsumenterna i storleksordningen 16–20 TWh enbart under 1970-talet trots att vi haft en lågkonjunktur. Vi vet vidare att en fortsatt rationalisering av industrin kräver energi – inte heller detta faktum kan Lars-Ove Hagberg trola bort. Mot den bakgrunden är det klart att vi får en stor kostnadsstegring. Vi måste betala 5 miljarder kronor för ökad import av kol och olja. Tyvärr finns det samhällsekonomiskt sett bara ett sätt att betala dessa kostnader, och det är genom att producera mer.

Det är alltså helt enkelt så att Lars-Ove Hagbergs nej innebär en projektil som riktas mot våra basindustrier. Men, Lars-Ove Hagberg, det är inte här vi skall föra vår debatt. Låt oss hoppas att vi inför folkomröstningen får träffas och föra vår debatt i Grängesberg, i Smedjebacken, i Kvarnsveden och i Borlänge. Det är där vi hör hemma, och det är där vi skall diskutera.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag accepterar naturligtvis erbjudandet om debatter på de ställen som Bo Södersten nämnde. Vi kan debattera också på andra platser.

Anledningen till att Bo Södersten är nämnd i samband med min interpellation är att konsekvensutredningen utgör den grund som Bo Södersten ställer sig på. Det är en grund som jag inte accepterar, och jag har därför begärt att energiministern och regeringen skall lägga fram en allsidig redovisning av de kostnader som sammanhänger med kärnkraften. Bo Södersten har dessutom använt de här siffrorna på ett sådant grovt felaktigt sätt att de blir missvisande för hela kärnkraftsdebatten.

Ingen är så ondskefull att han vill lägga ned basindustrierna, säger Bo Södersten. Men vill Bo Södersten förorda en sådan prispolitik som innebär att kostnaderna ökar med 50 % om det skulle bli ett nej till kärnkraften? Skulle socialdemokratin vilja tillämpa en sådan prispolitik i stället för att använda övervinsten för att sänka priset på el i processindustrin? Jag skulle bli mäkta förvånad om man inte skulle tillämpa en prispolitik som gynnar processindustrierna i ett sådant läge.

Bo Södersten anförde Kvarnsvedens pappersbruk som ett exempel. Men, Bo Södersten, med en riklig tillgång på energi fortsätter man ju bara att installera pappersmaskiner och att bygga ut verksamheten. Man inför inte sparåtgärder utan använder sig av den energislösande teknik som vi har i dag. Man ger i stort sett tusan i mottryckskraften och i de egna möjligheterna att inom ramen för företagets verksamhet bygga ut egen energi. Det är ju effekten av det energislöseri som Bo Södersten talar för.

Om man ställer det alternativ som Bo Södersten förde fram gentemot vårt alternativ finner man att det med vårt alternativ inte krävs mer olja. Alla beräkningar visar att Bo Söderstens alternativ kräver minst lika mycket olja som vårt – om inte mer – om man skall slösa som man gör nu.

Så till frågan om processindustrin och dess framtid. Bo Södersten talade om 100 000 jobb. Han tänker sig tydligen då en processindustri med

clanvändning. Men hur många jobb får man där? Det är ju så att el ersätter mänsklig arbetskraft. Så har utvecklingen varit hittills. Det är alltså den linjen man vill gå vidare på nu i stället för att satsa t. ex. på elred i Domnarvets Jernverk, på att driva fram energisparande lösningar i tekniska hänseenden. Man kan t. ex. reglera varvtalen på pumpar, fläktar och allt sådant, så att man kan spara in ett helt kärnkraftverk på en gång. Sådana åtgärder tvingas inte fram genom Bo Söderstens linje, och då får man heller inte några jobb. Jobben finns inom förädlingsindustrin och inom verkstadsindustrin. De finns t. ex. inom industrierna för finförädling av våra träråvaror. Där går det åt 10–15 gånger mindre energi än i processindustrierna. Och processindustrierna har energi i dag, så det är inga problem.

BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! När Lars-Ove Hagberg blir pressad, då brukar sanningen krypa fram. Det var intressant att höra att Lars-Ove Hagberg tydligen inte är intresserad av att bygga ut Kvarnsvedens pappersbruk ytterligare. Men skall vi göra det, då behövs energin. Pratet om att man slösar med energin ute i näringslivet är grundfalskt. Så dyrt som det är med olja och energi över huvudet gör man allt för att spara energi. Men vi kan inte tillverka papper, massa och stål annat än genom mycket energikrävande processer.

Så till frågan om prissättningen. Tyvärr måste jag konstatera att Lars-Ove Hagberg inte har förstätt de samhällsekonomiska sammanhangen. Vad han i realiteten säger är att vi skall ta överskotten från Vattenfall och använda dem för att subventionera en ökad import av olja och kol och att vi därmed skall kunna stoppa kärnkraften. Vi socialdemokrater vill också ta hand om de här överskotten, men vi säger att vi skall använda dem för att skapa jobb inom den offentliga sektorn, dvs. inom sjukvården, barnomsorgen osv., för vi har i dag ett samhälle som befinner sig i djup obalans.

Vad sedan elredprocessen beträffar är vi naturligtvis lika angelägna som alla andra om att detta skall komma till stånd också i Borlänge.

Slutligen: Ett kärnkraftsstopp kommer ingalunda att drabba oss alla lika. Det kommer att slå ut delar av våra basindustrier. Det är de anställda vid massa- och pappersbruken, vid aluminiumverken, vid kiselfabriker och inom järn- och stålindustrin som kommer i kläm. Människorna i storstädernas värmestugor riskerar inga jobb. Arkitekterna, forskollärarna och eleverna vid Konstfack kommer inte i någon skottglugg. Det är de grupperna som med sitt nej till kärnkraft nu vill rösta bort jobben i Dalarna, Värmland och Norrland. Byråkraterna, gitarrspelarna, kändisarna – de riskerar inga jobb genom att rösta nej till kärnkraften. Som vanligt är det arbetarna som får stå för fiolerna. Det är jobbarna i Domnarvet och Kvarnsveden, i Ljungaverken och Matfors som riskerar att förlora sina jobb. Vems intressen är det egentligen som Lars-Ove Hagberg och vpk företräder?

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

Fredagen den
11 januari 1980

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Jag vill inledningsvis uttrycka min tillfredsställelse över att vi genom interpellationsdebatterna får tillfälle att nagelfara, jag skulle nästan vilja säga punktera, vissa kärnkraftsanhängares uppfattning att elproduktion med kärnkraft skulle vara mycket billig i jämförelse med andra metoder. Genom svaret har vi fått en möjlighet att i riksdagsprotokollet få fastslaget att de låga kostnader som angetts beror på att man använder sig av en kalkylränta på bara 4 %. Vilka seriösa företag vågar i dag genomföra investeringar i projekt som ger bara 4 % kalkylränta? I verkligheten torde det vara så, att man inte vill räkna med en lägre kalkylränta än 10 %. Helst bör den vara omkring 15 % för att man skall våga ge sig på investeringar.

I svaret påstås att kärnkraftsel skulle kunna produceras för 15 öre/kWh vid en kalkylränta på 10 % och vid en tillgänglighet av 70 %. Men vad ger oss anledning att räkna med en så hög tillgänglighet? Internationell erfarenhet tyder knappast på en högre tillgänglighet än omkring 61 %. Detta betyder en minskning av energiproduktionen med drygt 10 % per kärnkraftverk med ty åtföljande effekt på kilowattimpriset.

Låt mig därför redovisa en enligt min och många andras mening betydligt tillförlitligare kalkyl, baserad på, såvitt jag kan finna, en realistisk bedömning av de aktuella faktorerna. Jag hoppas att detaljerna skall framgå av vad som visas på TV-skärmen.

Att bygga en ny reaktor av Forsmark 3-typ kostar mellan 6 och 7 miljarder kronor. I linje 1 och linje 2 förordas ju byggandet av ytterligare två reaktorer. Vid en tillgänglighet på 60–63 % – vilket har varit den vanliga tillgängligheten i Sverige under senare år, den har t. o. m. varit något lägre – producerar reaktorn årligen i genomsnitt ca 5,5 miljarder kWh. Om vi räknar med en kalkylränta på 10 % och en avskrivningstid på 20 år, blir annuiteten 12–13 %, vilket innebär 750 milj. kr. per år. Därmed skulle alltså kapitalkostnaderna bli ca 12,5 öre/kWh. Det är alltså bara kapitalkostnaderna. Dessa tycker Bo Södersten inte om. Han vill bara tala om reaktorer som redan är byggda, men då måste man ju också notera att de sex reaktorerna vid utgången av 1980-talet är till mer än hälften förbrukade. Man räknar ju med en livstid för reaktorerna på bara 20–25 år.

Enligt utredningar som jag har fått beräknas driftkostnaderna under 1980-talet bli 3–4 öre/kWh. Bränslekostnaderna beräknas uppgå till 2,5–3 öre/kWh. Vidare har vi de mycket omstridda kostnaderna för behandling, slutförvaring och demontering av kärnkraftverken, ty det blir också aktuellt någon gång framöver. Här beräknas kostnaderna komma att ligga vid 1,5–2,5 öre/kWh. När det gäller den här saken får vi kanske den största striden, eftersom somliga hävdar att det räcker med 1 öre/kWh. I varje fall innebär detta en produktionskostnad på mellan 20 och 21 öre/kWh vid reaktorväggen.

Låt mig sedan ägna Bo Söderstens demagogiska utläggningar några kommentarer.

För det första är han helt övertygad om att de prognoser som har gjorts är

de riktiga. Men låt mig påminna om att samma duktiga prognosmakare hos CDL år 1972 förutsåg att vi år 1985 skulle förbruka 200 TWh. Den kalkylen ändrades 1975 till 159 TWh. Bo Södersten säger i dag, och det är ju ett tillnyktrande, att det år 1990 kanske blir 110–115 TWh. Men bara detta visar ju hur illa prognosen har slagit in. Vi tror att man kan räkna med en betydligt lägre siffra, i varje fall inte över 110, och då faller mycket av Bo Söderstens resonemang, som uppenbarligen är ett försvar för byggandet av ytterligare två reaktorer.

När det gäller processindustripriset beviljar ju regeringen redan i dag betydande rabatter till energikrävande industrier.

Herr talman! Jag har med detta velat visa att det finns betydligt större anledning att sätta tilltro till de amerikanska uppgifter som återges i statsrådets svar än till de beräkningar som kärnkraftsförespråkarna i Sverige torgför. Jag bör kanske än en gång understryka att priset 20–21 öre/kWh gäller vid reaktorväggen. För konsumenten tillkommer distributionskostnader på 10–15 öre/kWh.

Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Jag bör självfallet, vilket ju också sades i debatten, vara försiktig och försöka undvika att ta ställning i de frågor som nu debatteras före folkomröstningen.

Jag har velat redovisa olika beräkningssätt och kalkyler. Därmed har jag inte underkänt någon mening och har över huvud taget inte tagit ställning. Det är emellertid viktigt att debatten tillförs material av det slag som kommit fram i dag.

Jag tillfrågades om jag vill medverka till att ytterligare medel ställs till förfogande för att debatten skall stimuleras. Det behövs nog inte, eftersom de fem partierna var helt medvetna om frågeställningarna, när de med tanke på folkomröstningen tog ställning till storleken av de summor som skulle avsättas för diskussioner.

BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! För Rune Torwald vill jag i själva verket bara upprepa vad jag redan har sagt. Det är emellertid mycket viktigt med upprepningar i det här fallet, eftersom det rör sig om några få fakta som vi måste nöta in. Dessa fakta är centrala och kommer att vara avgörande för det svenska industrisamhällets framtid.

Först detta med den rörliga kostnaden. Vi har redan 10 färdigbyggda aggregat. Det är den kapaciteten som är den verkligt intressanta i sammanhanget. Här är den rörliga kostnaden 5 öre. Ingen tror att den kommer att stiga i någon högre grad. Även om den skulle stiga till 6–7 öre, vilket är föga troligt, kommer detta inte att på ett avgörande sätt påverka argumenten. Vi kan nämligen räkna med att höjningen av kol- och oljepriserna kommer att bli mycket större. Därför är siffran 15 öre, som jag angav, i grund och botten en grov underskattning av de verkliga kostnaderna

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

för slopandet av aggregaten – om man i stället vill producera el med olja och kol.

Sedan till de 110 TWh. Jag gör ingen prognos men säger att ingen människa kan förneka att vi under 1980- och 1990-talet kommer att behöva åtminstone 110 TWh el. Det är fullständigt nonsens att påstå något annat. Vi vet att även konsekvensutredningens referensalternativ på 125 TWh innebär ett grovt trendbrott med hänsyn till den nuvarande utvecklingen. Tanken att man skulle kunna klara sig med 105 eller 95 TWh innebär ju ett alldeles enastående trendbrott. Det är helt enkelt fullständigt orealistiskt att tänka sig någonting sådant.

Sedan skall vi också komma ihåg att i 5 öre, dvs. den rörliga kostnaden, ligger avsättningen till den slutgiltiga förvaringen. I Barsebäck avsätter man 70 milj. kr. varje år enbart för att ta hand om det högaktiva avfallet, som där inte är större än 5–6 m³. Tänk er, det ryms alltså på en eller två lastbilar. Man kan nog inte finna någon annan överskattning av den storleksordningen.

Till slut: Vad vi i realiteten är med om här i dag är kanske den riktiga början på valrörelsen, på vad som komma skall. Jag tror inte att vi skall be en opolitisk minister, hur duktig han än må vara, att ta på sig uppgiften att ensam reda ut saksammanhangen i den svenska demokratin. Men för just den svenska demokratin är det nödvändigt att vi för denna debatt. Vi får den 23 mars se vem av oss som kan sägas bära kejsarens nya kläder, om det är mina siffror som är de korrekta eller om det finns några andra som verkligen kan ställas upp mot dem. Jag tror inte att så är fallet. Sanningen kommer att krypa fram – var övertygade om det!

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag är benägen att säga att ordet pressad i Bo Söderstens inlägg för en stund sedan var i grövsta laget. Men han kanske redan hade hamnat i gruvsamhällena, på stålorterna och på rätt nivå i diskussionen – men jag räds inte det. Det var nämligen om samhällsekonomin som jag ville säga ett par ord.

Lars-Ove Hagberg räknar inte med de samhällsekonomiska kostnaderna, sade Bo Södersten. Men vad gör han själv? Jo, med sin energipolitik bidrar han till en industristruktur som samhällsekonomiskt är och har varit förödande och som trendmässigt kommer att bli ännu värre, om vi inte förändrar den. Men Bo Södersten har inte sagt ett ord om att vi skall förändra den trenden, om att vi skall ändra inriktningen på vår industri. De 100 000 jobb som Bo Södersten efterlyste – och som behövs – skall naturligtvis bli en effekt av att våra processindustrier kan sammankopplas med en förädling inom verkstadsindustrin och på träsidan som är vettig och ger många jobb. Men i dagens läge flyttar våra företag de arbetskraftsintensiva delarna av vår produktion utomlands, medan de som kräver mycket el får vara kvar. Skall det vara ett mått på utveckling? Det gäller åtminstone inte för den del av politiken som jag företräder. Nej-alternativet pekar just på att vi med en förändring av trenden kan skapa de nya jobb som Bo Södersten efterlyser.

När det gäller användningen av kol och olja fortsatte Bo Södersten att upprepa osanningen att vi skall ersätta kärnkraften med kol och olja. Vi skall ha samma mängd kol och olja som alternativ 1 och 2. Det kol som Bo Södersten talar om måste han ha kommit mycket nära på andra hall. Det måste ingå i hans eget alternativ, för det ingår inte i linje 3 – det alternativ som jag företräder.

Enligt Bo Södersten är jag emot en utbyggnad av Kvarnsvedens pappersbruk, men det är jag inte alls. Däremot är jag emot en användning av dagens slösaktiga teknik med stor elförbrukning vid utvecklingen av processindustrin. Det måste vara helt felaktigt att använda den tekniken. I stället borde vi tvinga fram en annan teknik. Men detta motarbetas av att företaget i dag försöker bryta upp produktionen. Företaget vill dela upp produktionen mellan Skutskär och Kvarnsveden i stället för att ha den samlad, vilket ger stora energiförluster. Och företaget tänker inte heller i någon högre grad bygga ut motkraften.

Bo Södersten ställde verkligen frågan om övervinster på sin spets. Övervinster skall tydligen Bo Södersten nu använda i den offentliga sektorn. Jag trodde att han skulle värna om att dessa pengar kom process- och förädlingsindustrin till del. Det trodde jag var det allra viktigaste att värna om i dagens läge, framför allt i det län som han är vald att företräda i riksdagen. Utvecklingen där är helt beroende av om vi kan utveckla dessa industrier. Jag förordar att dessa övervinster sätts in så att de gynnar den utvecklingen.

Sedan litet om Bo Söderstens egna beräkningar och de tio kärnkraftverk som nu, säger han, är klara eller kan tas i drift. Ja, det är ett smart ekonomiskt drag att ta just det, för då låter han bli elvan och tolv som då kostar väldigt mycket. Men samtidigt kommer de fyra äldsta om 20 år att vara ur drift. Jag frågar Bo Södersten: Var skall de pengarna tas? Var skall den energin komma ifrån? Skall det bli fler kärnkraftverk år 2000? Skall det bli fyra kolkraftverk, och vem skall betala de kostnaderna?

Man måste flytta fram de ekonomiska ramarna litet mer än att räkna på de 20 åren. Det är tacksamt för Bo Södersten att ta det räkneexemplet. Men glöm inte bort att de fyra äldsta då kommer att försvinna ut enligt de förutsättningar som finns i linje 2. Jag vill bara poängtera en gång till att de rörliga kostnadernas betydelse i framtiden inte kommer att vara oväsentliga – de kommer att stiga. Säkerhetskraven kommer att stiga, och de här fyra äldsta kärnkraftverken och de andra kommer att efter hand kosta mer i rörliga kostnader eller ge mindre på grund av att de kommer att kräva större underhåll, och de kanske inte har den driftsäkerhet som de beräknas ha i det här kostnadsunderlaget.

Min slutsats är: Satsar vi på kärnkraften, satsar vi också på ett samhälle där vi slösar med energi. Det vill tydligen Bo Södersten, vilket jag tycker är mycket anmärkningsvärt. Och han ger inga alternativ. Han tackar nej till en alternativ energipolitik. Han tackar också nej till den teknik i industrierna som vore tillämplig i ett skede, när andra länder vill ha den och där vi borde

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

vara ledande i världen i dag. Därmed tackar Bo Södersten också nej till den framtida sysselsättningen t. ex. i Kopparbergs län.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Låt mig först säga till Bo Södersten att en upprepning av felaktiga uppgifter gör dem inte sannare. Uppgifter som inte är bärande och jämförbara blir inte sannare därför att man upprepar dem många gånger. Jag vet att det är ett psykologiskt och pedagogiskt användbart trick, men de blir inte sannare.

Misstaget när vi satsade på kärnkraftverk var att vi fick en överproduktion på el. För att få avsättning för den stimulerade man till direktuppvärmning av bostäder och andra lokaler, och det kan inte bestridas att detta är ett faktum. Jag sade förut att man hade räknat med år 1975 att det redan 1985 skulle förbrukas 159 TWh och redan omkring 1980 någonstans runt 120 TWh. Vi hade 1979 en konsumtion på 95 TWh. Det är alltså stora skillnader. När man använder så stor andel av elen till att värma upp bostäder som ju bara utnyttjas vintertid och inte på sommaren, så får man stora säsongvariationer. Man har f. n. så stor variation att effektuttaget de tre sommarmånaderna är hälften av vad man behöver vid toppbelastning vintertid.

Detta har gjort att man har blivit mer beroende av oljekondens vid toppbelastning än man var tidigare, samtidigt som man har tvingats låta vatten rinna förbi i de fulla vattenmagasinen under sommaren därför att man inte har användning av så mycket elenergi. Det är ett kraftigt trendbrott, säger Bo Södersten, om vi stannar vid 105 TWh som linje 3 förespråkar. Ja, den temperaturkorrigerade totala energiförbrukningen väntade man skulle öka med 2 % per år fram till 1985. Under åren 1973–1978 har den i stället minskat. Där är ett kraftigt trendbrott. Det är ju ett resultat av de energibesparingar och andra åtgärder som regeringen har vidtagit.

Bo Södersten har för att vara nationalekonom och expert väldigt korta perspektiv. Jag instämmer med Lars-Ove Hagberg när han säger: Om det nu är så kolossalt dyrbart och svårt att avveckla och ersätta 6 kärnkraftverk, hur mycket dyrare och svårare måste det inte då vara att avveckla 12? Det är ju ytterligare 2 utöver de 10 byggda som herr Södersten och övriga anhängare av linje 1 och 2 förordar.

BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Först talet om övervinster. Det är en alldeles fundamental – jag skulle nästan vilja säga grotesk – samhällsekonomisk felsyn att tro att om vi avskaffar kärnkraften får vi plötsligt ökade övervinster inom elproduktionen. Så förhåller det sig naturligtvis inte alls. De eventuella övervinster som kan göras uppstår redan i dag, och de används naturligtvis i samhällsökonomi. En stor del tar Vattenfall hand om och levererar in till statskassan.

Några nya övervinster på grund av att vi skulle slopa kärnkraften finns inte att ta hem. Därför finns det ingen möjlighet att subventionera elproduktionen. Det är alldeles tokigt att tro något sådant.

Sedan säger Lars-Ove Hagberg att vi skall ändra strukturen i vår industri. Det låter ju jättefint. Han säger att vi skall inte ha den dyrbara, elkrävande industrin. Ja, men vilka är de stora elkonsumenterna? Jo, det är våra basindustrier, pappers- och massaindustrin, järn- och stålindustrin. Är det dem vi skall ta bort för att spara energi? Är det vad Lars-Ove Hagberg menar?

Lars-Ove Hagberg talar vidare om att vi använder en så oerhört slösaktig teknik. Det skulle inte ha förvånat mig om det hade varit någon av Lars-Ove Hagbergs kamrater inom vpk som hade sagt det, men Lars-Ove Hagberg är ju denna sällsynta företeelse att han är en av de få kvarvarande industriarbetarna inom vpk. Han har ju erfarenhet av hur en industri fungerar. Men gå då hem, Lars-Ove Hagberg, och tala om för kamraterna på Domnarvets Jernverk hur ni skall bete er för att spara energi. Därigenom kan ni göra stora kostnadsreduceringar, därigenom kan ni expandera och rädda många jobb.

Till slut: Det är väsentligt vilket tidsperspektiv man har. Vi inom socialdemokratin står också för ett avvecklingsalternativ, men vi säger att vi måste få tid på oss. Vi måste försöka ta fram alternativa energikällor genom ordentliga satsningar. För det behöver vi resurser. För det behöver vi 25, kanske 30 år. Det är ett långt och mödosamt arbete vi har framför oss.

Vi kan då inte slå ut de få tillväxtmotorer som vi alltså har i svensk industri. Tyvärr är det så att kärnkraften är mycket lönsam, att de aggregat som vi har är några av de få tillväxtmotorerna i den svenska ekonomin.

Vårt lands ekonomi befinner sig i en alldeles fundamental obalans. Vi lånar 12 à 15 miljarder kronor om året utomlands för att klara oss. Vi ser inget slut på detta.

Enbart för att så att säga få det hela att gå runt behöver vi 100 000 nya industrijobb. De måste skapas under 1980-talet. Dem kan vi inte vänta med att skapa till år 2010. Och då behöver vi all den kapacitet som vi har.

Befintlig kärnkraftskapacitet, de 10 aggregaten, utgör en utomordentligt effektiv industrimaskin, med vilken vi kan producera 45 miljarder kilowatt-timmar el årligen. Vi måste ta vara på den källan under 1980- och 1990-talen, om vi skall kunna satsa i stor skala på nya energikällor, som skall kunna ge oss en tryggad framtid. Den behövs också om vi skall kunna skaffa nya industrijobb.

Den svenska ekonomin är som sagt i fundamental obalans. Om vi dessutom skulle avskaffa kärnkraften vore det helt enkelt en projektil riktad mot industrisamhället – i första hand mot basindustrierna – och mot människorna i skogslänen i Norrland, Värmland och Dalarna. Jag tror inte, Lars-Ove Hagberg, att vi skall försöka inbilla människorna att ett nej till kärnkraft ingenting kostar. Det skulle tvärtom kosta dem oerhört mycket. Vi skall åtminstone tala om sanningen sådan som den är.

Fredagen den
11 januari 1980

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Det sista – sanningen – är något som Bo Södersten verkligen borde betänka när man påstår att en pappersbruksarbetare i Kvarnsveden får sin lön minskad med 20 000 kr. om elpriset ökar med 50 %. Den prispolitiken vill Bo Södersten tydligen driva igenom. Var vill han lägga de kostnader – jag erkänner också att sådana uppkommer – som finns? Vi på nej-sidan har redovisat de samhällsekonomiska kostnaderna för kärnkraften, och jag har redovisat dem i ett tidigare anförande. Men det är inte – som Bo Södersten här försöker göra gällande – fråga om att man lägger kostnaderna enbart på processindustrin. Om det blev sådana effekter skulle man låsa sig fast i en prispolitik som borde vara främmande åtminstone för den rörelse som Bo Södersten företräder.

Vi skall ta till vara den energi vi har. Vi skall ta till vara helt den utvecklingskraft som alternativen i dag ger och den möjlighet vi har att utveckla dessa inom de industrier som vi i dag har. Jag tror inte att de beräkningar som nu föreligger blir mer eller mindre sanna den 23 mars som ett utslag av folkomröstningen, utan det får framtiden visa. Så har ju varit fallet med prognoserna från 1975 här i riksdagen. Det har ju visat sig att dessa prognoser inte alls håller. Därför menar jag att framtiden också kommer att visa vilka effekterna blir av industrisatsningen.

Bo Södersten förbiser tydligen helt en del saker – att man tvingas till fortsatt satsning på kärnkraft utöver de tolv aggregaten. Jag vill bara peka på att beroendet av uran i framtiden kommer att vara mycket allvarligare än beroendet av olja. Eftersom oljan skall användas i lika hög grad när det gäller alternativen 1 och 2 blir det alltså ett sämre utgångsläge. Man kan bara ställa sig frågan vem som skall upparbeta det uran som vi eventuellt själva skulle bryta och som vi skulle förstöra vår natur med.

Bo Södersten påstår att jag vill ha bort processindustrin. Det är ett typiskt sätt att inte föra debatten på en hederlig nivå. Jag har sagt att utifrån processindustrierna skall vi fortsätta med förädlingen. Det är vad vi behöver göra. Vi behöver i stort sett inte öka omfattningen av vår processindustri i dag. Men det är tydligen vad Bo Södersten vill. För honom är fler processindustrier lösningen, men så är det inte. Vi behöver förädling i varje led av de basråvaror som vi i dag har, och det kräver förhållandevis litet elenergi. Det borde vara en lärdom.

Jag har inte sagt att någon av dessa processindustrier skall avvecklas. Däremot menar jag att de som står för ja-alternativen 1 och 2 är de främsta ivrarna i dag för en nedläggning av bl. a. stålindustrin och därmed för en minskning av elanvändningen. De är de främsta ivrarna för att lägga ned skogsindustrin – det gäller i stor utsträckning företrädarna för alternativ 1. Bo Södersten kan ju rannsaka sitt eget partis handlande i vad gäller processindustrier och den framtida användningen av el inom handelsstålindustrin, så får han ett svar. Här vill jag fråga: Till vad skall man i så fall använda den energi som där går bort? Vad det här handlar om är att priset på el enligt Bo Södersten slår ut arbetskraften, men det är helt felaktigt. Vi får, som jag har redovisat tidigare, en kostnad för en kärnkraftsavveckling som

ger positiva effekter och samhällsekonomiskt kommer att gynna oss framöver. Kärnkraften blir inte lönsam om den sätts in som i dag. Än en gång vill jag poängtera: Ett kärnkraftverk kan ersättas med ett kolkondenskraftverk, ett kärnkraftverk kan ersättas med vind- och vattenkraft, tre stycken med kraftvärme och mottryckskraft och fyra stycken med stopp för utbyggnad av elvärme och hushållning med el i redan elvärmade hus. De tre övriga är, som vi ser det, helt onödiga i det här läget, eftersom de hamnar över en produktion av 125 TWh.

Vi har alltså energi till industrin i dag. Vad som är beklagligt i en sådan här debatt är att regeringen inte har velat redovisa den fullständiga bilden av kostnaderna för kärnkraften. Regeringen undviker att ta ställning genom att tillsätta två utredningar, vilkas resultat får ligga. Regeringen konstaterar vidare: Det finns också andra beräkningsgrunder, men vi skall inte ta ställning. Låt de andra förklara det hela i stället. – Sedan går man ut i folkomröstning och tror sig därmed vara neutral. I själva verket har regeringen, genom att vägra föra ut alla aspekter på kostnaderna, gynnat de två linjerna 1 och 2. Det är de som kan utnyttja konsekvensutredningens, som jag ser det, helt felaktiga utgångspunkter.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Jag delar Bo Söderstens uppfattning att allmänheten borde få reda på kostnaderna för att avveckla kärnkraften år 1990. Men jag tycker då också att allmänheten har befogad anledning att få reda på vad det kostar att avveckla kärnkraften efter år 2000. Jag tror att alla här noterade att Bo Södersten undvek att gå in på den frågan.

Det är alltså otroligt dyrbart och svårt att avveckla sex kärnkraftverk fram till 1990, men kostnaderna för att avveckla tolv stycken efter år 2000, sedan man har bundit ytterligare 15 miljarder kronor – som kunde ha använts för framtagande av alternativa energikällor – ger Bo Södersten inga som helst besked om. Och det förstår jag.

Man skall inte heller glömma att skillnaden mellan de prognoser som låg till grund för 1975 års energipolitiska beslut och de prognoser som man använder i dag motsvarar produktionen från sju kärnkraftsreaktorer. Det borde alltså rimligen ha varit ganska enkelt att klara av detta – men tyvärr fick centern inte år 1975 någon majoritet i denna kammare för sitt krav på att man redan då skulle satsa på energibesparingar och på alternativa energikällor. Hade vi gjort det redan då, hade vi stått avsevärt bättre rustade när det gäller att bli fria från vår avhängighet av olja och kärnkraft för energiförsörjningen i Sverige.

BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Den här debatten har pågått ganska länge, och det är i och för sig naturligt att den blir litet yvig och att vi kommer in på många ting. Jag skall nöja mig med att till slut göra ett par korta kommentarer.

Vi får inte tappa allt sinne för realism, och vad vi måste diskutera är hur det svenska industrisamhället, som är i våldsam gunning, skall överleva under

Fredagen den
11 januari 1980

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

1980-talet. Det är det tidsperspektiv som vi verkligen kan ha något bestämt att säga om, som vi också kan handla utifrån. Vi kan inte här i första hand spekulera över vad som skall hända om 25 eller 30 år.

Sedan är det intressant att se hur Lars-Ove Hagberg glider i sin argumentering. Han kan inte komma ifrån att det blir ordentliga kostnadsfördyringar när elpriset åker upp med 50 %, som det måste göra om de samhällsekonomiska kostnaderna för en kärnkraftsavsveckling skall bäras. Om vi skulle försöka subventionera elpriset och alltså hålla det nere för att ytterligare stimulera en ökning av importen av olja och kol för att producera den elkraften, vore det det största samhällsekonomiska vansinne som kan tänkas. Därför måste elpriset obönhörligen upp med 50 %. Vi vet att det innebär en kostnadsfördyring för Kvarnsveden som är liktydlig med att det kommer att kosta 20 000 kr. per år och anställd. Vid Domnarvets Jernverk blir kostnadsfördyringen i storleksordningen 10 000 kr. per år och anställd. Vid pappersbruket i Mattfors blir det en kostnadsfördyring på 30 000 kr. per år och anställd. Det är ett marginellt pappersbruk redan i dag. För Ortviken, som visserligen är mer konkurrenskraftigt men där elförbrukningen är ännu större, blir kostnadsfördyringen i storleksordningen 50 000 kr. per år och anställd. Vi kommer aldrig ifrån det.

Vad jag har gjort är att jag har använt dessa siffror som illustrativa exempel för att förklara för folk vad det i själva verket rör sig om. Jag har naturligtvis inte sagt att man vid Kvarnsvedens Pappersbruk skall sänka lönerna med 20 000 kr. per anställd, utan den här fördyringen får man naturligtvis försöka slå ut över hela samhällsekonomin. Vi får tillgripa olika anpassningsvägar. Vi får på nytt försöka devalvera kronan för att hjälpa exportindustrin. Det leder till inflation och till sänkt standard för oss alla. Vi kan behöva tillgripa direkta subventioner till delar av processindustrin. Medel härtill måste tas från annat håll. Vi kanske behöver öka vår upplåning från måhända 15 miljarder om året till något sådant som 20 miljarder om året.

Det är många sådana här olika typer av vägar till samhällsekonomisk anpassning som behöver prövas. Men vad vi måste förklara för svenska folket är vad det i själva verket rör sig om. Det är därför debatten här i dag har varit viktig. Vi måste under alla förhållanden satsa på framtida industrier. Men vad som är oerhört viktigt är att vi verkligen kan behålla de basindustrier som vi har. Dessa kommer att utsättas för enorma påfrestningar om elpriserna stiger med 50 %. Vi har i dag oerhört svårt att klara jobben i Domnarvet. Vi har mycket svårt att klara jobben i Värmland, i Norrbotten osv. Det första steget i vår industripolitik måste i rimlighetens namn vara att slå vakt om vad vi har.

Sedan måste vi också, för att över huvud taget kunna behålla vår standard, skapa 100 000 nya industrijobb. Tror ni på nej-sidan att ni kan inbilla svenska folket att det går om ni slår ut delar av den mest effektiva industri som vi har? Oavsett vad vi må tycka och tänka så är faktiskt kärnkraftsindustrin en av våra mest effektiva industrigrenar. Skall vi slå ut den, får vi en omedelbar merkostnad på 5 miljarder kronor om året. Vi måste omedelbart, för att

enbart bekosta ökningen i import av olja, skapa 50 000 nya industrijobb. Kan vi verkligen ta något sådant på vårt ansvar?

LENNART BLOM (m):

Herr talman! Den här debatten närmar sig nu sitt slut. Att jag något förlänger den beror på att det var med viss förvåning som jag lyssnade till ett inlägg av herr Torwald, där han konstaterade att avvecklingskostnaderna för sexreaktorsalternativet naturligtvis finns där som en realitet men också frågade vad kostnaderna blir i ett alternativ där man har ett större antal reaktorer i drift under en längre tid.

Jag måste säga att jag fortfarande är litet förvånad över själva frågan, för det är väl självklart att det blir dyrare att lägga ned driften vid kärnkraftsreaktorer som inte är avskrivna än att använda reaktorer deras fulla tid, tills de är avskrivna.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! I detta mitt förhoppningsvis sista inlägg vill jag bara påpeka ett par saker.

Jag glider inte i fråga om kostnaderna. Jag har, Bo Södersten, redovisat dem i mitt första inlägg. Jag kan återigen redovisa de samhällsekonomiska kostnaderna för nej-alternativet. Kostnaden blir 25 kr. i månaden under 1980-talet för varje förvärvsarbetande. Det är något mindre än de hyresökningar vi brukar få två eller tre gånger om året – det är en jämförelse vi kan göra i den bistra verkligheten.

Den elprisökning med 50 % som Bo Södersten talar om är däremot ett antagande, som han presenterar som en sanning. Han kan inte med någon saklig underbyggnad säga att det måste bli så. Det behöver inte bli en 50-procentig elprisökning. Jämförelsen måste gälla skillnaden mellan kärnkraft och annan energi. Annars blir det ju ingen vits med jämförelsen. Ökningen från år 1950 och framåt kan inte vara särskilt intressant när det gäller konkurrenskraften och kostnadsläget inom processindustrin. Jämförelsen måste avse dagens kostnader och de framtida. Vi hävdar då att den kärnkraft man vill satsa på blir dyrare i framtiden.

Sedan vill jag återigen poängtera en annan sanning, som verkligen är en sanning. Enligt nej-alternativet skall elanvändningen inte minska. Produktionen skall vara 105 TWh. Det blir alltså en större elkraftproduktion än i dag, Bo Södersten.

Det är inte brist på energi som gör att jobben exempelvis i handelsstålsindustrin försvinner. Det är andra orsaker till att dessa jobb försvinner. Man skall alltså inte skylla på elpriset. Om man gör det ger man sig verkligen ut på en väldigt svag is, och då hamnar man i dessa halvsanningar eller t. o. m. i rena lögnen.

Vad det gäller för framtiden är att satsa på andra alternativ. Kärnkraftsatsningen innebär att man lägger fast en konservativ politik. Det är tydligen den politiken som Bo Södersten med en så intensiv känsla och skärpa talar för. Jag vill bara erinra om att för ett år sedan – före Harrisburg – var Bo

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

Fredagen den
11 januari 1980

*Om kostnaderna
för kärnkraftspro-
ducerad elenergi*

Södersten en av de främsta kärnkraftsivrarna på den socialdemokratiska sidan. Han skulle ha betydligt fler reaktorer än 12. Lösningen på Sveriges problem var kärnkraftsteknologi, export av kärnkraft och byggande av kärnkraftverk. Den politiken har inte haft särskilt stor framgång.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Låt mig ge ett kort svar till Lennart Blom.

Ur kärnkraftsindustrins synpunkt är det naturligtvis fördelaktigare att man får köra sina tolv aggregat deras livstid ut än att, i enlighet med linje 3, bara sex körs halva livstiden. Men vad Lennart Blom bortser från är att linje 3 innebär att vi använder de 15 miljarder som det skulle kosta att bygga reaktorerna 11 och 12 till att redan nu satsa på alternativ elproduktion. Däremot kommer vi enligt linje 1 och 2 inte att ha några pengar till förfogande år 2000 för att ersätta produktionen från 12 reaktorer. Man vill inte göra någonting för att satsa på alternativa energikällor, utan då återstår att ersätta de 50 å 60 TWh som man beräknar att tolv kärnkraftverk årligen skall ge. Det är det stora problemet. Vi måste ha ett svar på hur det skall gå till. Man kan inte begränsa svaret till vad avvecklingen av sex kärnkraftverk kostar, utan man måste också svara på vad avvecklingen av tolv kärnkraftverk kommer att kosta någon gång efter år 2000.

LENNART BLOM (m):

Herr talman! Jag finner det angeläget att på en punkt justera herr Torwalds beskrivning av sexreaktorsalternativet. Möjligen var det jag som förledde honom att tala om sex reaktorer. Det är emellertid inte fråga om det antalet. I själva verket har man investerat i tio reaktorer, av vilka fyra inte ger ett enda öre i återbäring. De övriga sex kommer inte att fungera under hela normala avskrivningstiden.

I själva verket är alltså det som man av någon anledning kallar för nej-alternativet men som ju är ett sexreaktorsalternativ utomordentligt ogynnsamt.

Vad beträffar linje 1 och linje 2 är läget helt enkelt det att man genom en kärnkraftsproduktion på grundval av gjorda investeringar får ett allmänt samhällsekonomiskt klimat som ger utrymme för ersättningsenergi den dag en sådan blir aktuell, men då har man ju använt sina reaktorer till fullo. Den ekonomi som vi här talar om måste otvivelaktigt vara bättre i tolvreaktorsalternativet än i sex plus fyra-alternativet.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Det är inte avgjort. Om vi fortsätter med den olyckliga användningen av direkt-el för bostads- och lokaluppvärmning får vi en skiljakthet i utnyttjandet av kärnkraftverken på sommar och vinter som gör att vi tvingas bibehålla stora reserver på kol- eller oljekraftssidan för att klara toppbelastningarna.

LENNART BLOM (m):

Herr talman! Det ligger en del i den synpunkt som Rune Torwald senast har anlagt genom att kärnkraften enbart på grund av sin karaktär naturligtvis måste utnyttjas så länge reaktorerna går. Man tar emellertid i allt större utsträckning hänsyn till detta så långt det går genom att lägga in revisionstiderna under sommaren. Detta är ett invecklat kraftpolitiskt resonemang, men det leder inte under några omständigheter till sådana summor att tolvreaktorsalternativet ekonomiskt framstår som ofördelaktigare än sex plus fyra-alternativet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Om åtgärder för att minska våldet i samhället, m. m.

Justitieministern HÅKAN WINBERG erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Margot Håkanssons* (fp) den 14 december anmälda fråga, 1979/80:230, dels *Kerstin Nilssons* (s) den 18 december anmälda fråga, 1979/80:235, och anförde:

Herr talman! Med hänvisning till den tragiska händelsen i december förra året vid Svartedalsskolan i Göteborg då en lärare knivhöggs till döds av en alkoholberusad 15-åring har Margot Håkansson frågat mig

1. vad jag kan vidta för åtgärder för att minska våldet i samhället,
2. om jag har några råd att ge för att göra också skolan till en mindre farlig arbetsplats.

Kerstin Nilsson har frågat mig om jag är beredd att införa ett förbud mot att bära stickvapen, såsom kniv eller dolk, på allmän plats. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Händelsen i Göteborg belyser bl. a. vikten av att en bred aktion genomförs mot langning av alkoholdrycker till ungdom i enlighet med vad som har uttalats i regeringsförklaringen. Regeringen har i december förra året beslutat tillkalla en arbetsgrupp för planering och genomförande av aktionen.

När det gäller våldsbrott i allmänhet har jag i budgetpropositionen som min mening uttalat att den nuvarande utvecklingen måste brytas. I propositionen föreslås bl. a. att polisens ordningsavdelningar får fler tjänster, främst för övervakningsverksamhet. Även antalet kvarterspoliser föreslås ökat.

Klart är emellertid att våldsbrottsligheten inte kan mötas enbart med att polisen får förstärkta resurser. När det t. ex. gäller att komma till rätta med det våld som förekommer i skolorna behövs samordnade åtgärder. Av det skälet har en överläggning med berörda organ ägt rum den 8 januari i år på inbjudan av skolministern, socialministern och mig. Efter överläggningen beslöts att bilda en kommitté med uppgift att bl. a. genomföra en riksomfattande kampanj mot våldet i skolan. Vidare skall en probleminventering företas i syfte att kartlägga vilka problem av juridisk, administrativ och

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Om åtgärder för
att minska våldet
i samhället, m. m.*

Fredagen den
11 januari 1980

*Om åtgärder för
att minska våldet
i samhället, m. m.*

organisatorisk art som bidrar till att försvåra det förebyggande arbetet på området. Även andra organ, t. ex. BRÅ, arbetar fortlöpande med frågor av betydelse i detta sammanhang.

När det gäller frågan om att införa ett förbud mot att bära stickvapen på allmän plats vill jag först erinra om att det beträffande vissa stiletter och s. k. springknivar finns särskilda bestämmelser som bl. a. innebär att knivar av sådan typ inte får innehas av ungdomar under 21 år. Ett längre gående förbud mot att inneha kniv kan tänkas vara ett steg på vägen att minska vissa typer av våld. Man måste emellertid ha klart för sig att man här ställs inför svåra gränsdragningsproblem. Det torde nämligen av både principiella och praktiska skäl saknas möjlighet att generellt förbjuda knivar på allmän plats. F. n. arbetar en av rikspolisstyrelsen tillkallad arbetsgrupp på att belysa våldsbrottsligheten i bl. a. Stockholms kommun. Jag har fått veta att arbetsgruppen i sin kommande rapport avser att ta fram underlag för en bedömning i vad mån det behövs en vidgad rätt att ingripa mot omotiverade innehav av knivar. Visst förberedande kartläggningsarbete i frågan har också utförts inom justitiedepartementet. Bl. a. har uppgifter inhämtats om de bestämmelser på området som gäller i vissa främmande länder.

MARGOT HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka justitieministern för svaret. Det innehåller givetvis en del av det som redan i tisdags presenterades vid en gemensam presskonferens, i vilken förutom statsrådet Winberg också skolministern Britt Møgård och socialministern Karin Söder deltog. Jag tror att det är väsentligt att man tar ett samlat grepp på den här frågan.

Ett kampanjår mot våldet i skolorna är givetvis en åtgärd för att komma till rätta med det ökande våldet, det våld som också har blivit rätt vanligt förekommande i många skolor. Men även om en rikskommitté, som sedan bildar lokala kommittéer, kan kartlägga omfattningen av skolvåldet och föreslå åtgärder måste säkerligen många andra vägar provas samtidigt. Justitieministern visar ju också på andra åtgärder.

Barn och ungdom far tyvärr ofta illa i samhället, där skolan inte utgör något undantag. Barn och ungdomar är i så stor utsträckning utlämnade åt sig själva att klara upp sina problem. Även om vi materiellt sett i nutiden har det bättre än förr brister det tyvärr ofta känslomässigt mellan å ena sidan barn och ungdomar, skolungdomen, och å andra sidan vuxenvärlden, de vuxna i skolan. Jag kan väl säga detta med ganska stor sanningsenlighet, eftersom jag har arbetat i skolan som skolsköterska i så många år att jag vet att det inte är de väldigt tuffa ungdomarna som råkar in i sådana här våldssituationer, utan att det är de som är så att säga inträngda i ett hörn, de rädda, de utstötta som inte har någon i vuxenvärlden – vare sig i skolan eller i hemmet – som riktigt kan ta hand om dem.

Justitieministern har också pekat på det ökade bruket och missbruket av alkohol, på langningen och på narkotikabrukets bland ungdomen som de vanligaste orsakerna till att våld och våldssituationer uppkommer. Ett sådant samband fanns också vid den djupt tragiska händelsen i Göteborg. Det var

när läraren försökte avvisa berusade ungdomar från skolan som mordet inträffade.

Naturligtvis måste i fortsättningen både lärare och övrig skolpersonal kunna tala med elever som uppträder berusade eller i övrigt olämpligt och kunna förmå dem att lämna skolan. Frågan är om man vågar göra det i fortsättningen, eller om man anser att detta är uppgifter som tillkommer polisen. Det senare tror jag skulle vara en väldigt olycklig utveckling. Justitieministern säger ju också att det är klart att våldsbrottsligheten inte kan mötas enbart med att polisen får förstärkta resurser. Det är mycket viktigt att man söker andra vägar.

När det gäller våldet i skolan vill jag bara till sist nämna att man i Finland har stiftat en lag om förbud mot att använda stickvapen. Jag vet inte i vilken mån man kan göra det i Sverige, men det kommer kanske justitieministern att redogöra för sedan nästa talare mer gått in på den frågan.

KERSTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min fråga.

I Sverige har antalet anmälda misshandelsbrott ökat de senaste åren från ca 21 000 år 1976 till ca 23 000 år 1978. Vad man i många sammanhang frågar sig är: Vad är det som *föder* våldet och brutaliteten? Är det våldsmentaliteten i massmedierna som skapar det verkliga våldet? Eller är det tvärtom?

Så mycket kan man dock konstatera, att det finns ett samband. Företeelserna hör ihop: ökar underhållningsvåldet, ökar också det verkliga våldet. Delar justitieministern den uppfattningen?

S. k. stickvapen eller eggvapen såsom dolkar och knivar utgör en betydande del av redskapen för misshandel.

Service- och skolpersonal av olika kategorier konstaterar, liksom ungdomar, ökad förekomst av stickvapen och därmed också ökade våldstendenser. Det har på senaste tiden på sina håll blivit något av ett mode att bära kniv, och det har krupit allt längre ned i åldrarna. Det värsta är att ingen gör någonting åt våldet, säger ungdomar som intervjuats. Samhällsvåldet ökar, skolan är en del av samhället.

I många europeiska länder, bl. a. i England, Holland, Belgien, Danmark och nu senast Finland, har det ansetts nödvändigt att förbjuda dessa farliga vapen.

Man har skäl att anta att en allmän förekomst av stickvapen, som jag här har nämnt, kommer att äventyra ordning och säkerhet på allmänna platser och vid offentliga tillställningar.

– Vi är rädda nästan jämt: det är därför så många och – allt fler – går omkring med knivar, knogjärn och andra vapen. Man måste kunna försvara sig, säger ungdomar.

Personal av olika kategorier söker sig till sina fackliga organisationer för att diskutera frågor om sin säkerhet.

Så illa är det naturligtvis inte över lag, men tendenserna är uppenbara. Våldet ökar, och det är inte värdigt en välfärdsnation. Det är därför jag tagit

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Om åtgärder för
att minska våldet
i samhället, m. m.*

Fredagen den
11 januari 1980

*Om åtgärder för
att minska våldet
i samhället, m. m.*

upp frågan om stickvapen såsom kniv och dolk.

För nog är det väl så, herr statsrad, att ett förbud mot stickvapen skulle ha en allmänpreventiv verkan? Det skulle förebygga användning. Jag talar nu inte om kniv som verktyg för olika yrkeskategorier, byggnadsarbetare, snickare och fiskare, som har behov av detta redskap, utan om stickvapen på allmänna platser och i unga åldrar.

Mera preciserat vill jag fråga statsrådet om han – mot bakgrund av de tilltagande våldstendenserna – delar uppfattningen att det vore välbetänkt av offentliga personer, företrädare för allmänna intressen, att avstå från att bära sådana attribut som kniv.

Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Låt mig först säga att jag delar båda frågeställarnas oro över utvecklingen. Det har också framgått av mitt svar.

Det är riktigt att antalet våldsbrott ökar. Det konstaterar jag också i budgetpropositionen. Vi måste här agera på olika sätt, t. ex. i arbetet med den kommitté som häromdagen tillsattes av skolministern. Vi måste arbeta på lång sikt och på kort sikt.

På kort sikt tror jag att polisen har en väsentlig uppgift att fylla. Det är det som är bakgrunden till den förstärkning av polisens ordningsavdelningar som sker.

När det gäller vanan att bära stickvapen eller kniv delar jag synpunkten att människor inte skall gå omkring med vapen som är avsedda att riktas mot andra. Nävrättens tid trodde jag var förbi här i landet. I varje fall åligger det oss som politiker och opinionsbildare att försöka driva den uppfattningen, att om vi har olika meningar så skall det ventileras diskussionsmässigt – man slåss inte och använder inte vapen av olika slag mot varandra. Det gäller att på lång sikt få den uppfattningen att slå igenom, och det är särskilt viktigt att ungdomen får den uppfattningen. Det är därför man har anledning att vara oroad över det våld som äger rum i skolan. Det är också därför jag hoppas rätt mycket av den kommitté som är tillsatt.

Kerstin Nilsson sade att hon med sin fråga inte avsåg dem som rättmätigt behöver sin kniv. Jag kan inte direkt svara på om man skall vidga det förbud som redan nu finns mot att inneha stiletter och som gäller ungdomar under 21 år. Det är en väg som man skulle kunna gå. I vissa avseenden skulle det kunna förbättra läget. Men jag vet att det finns avsevärda gränsdragningsproblem, och därför är jag inte beredd att entydigt uttala att vi omedelbart skall införa en sådant vidgat förbud.

MARGOT HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Jag tycker det är väsentligt att man diskuterar den här saken i riksdagen, eftersom den är så pass viktig.

I Dagens Nyheter den 9 januari, alltså i förrgår, kunde man på en sida läsa tre ministrars redovisning av vad de ville göra åt våldet i skolan. På annan plats i tidningen kunde man läsa om en polisman i Göteborg som klarade sig i från att bli knivhuggen i magen genom att hoppa baklänges. En 22-årig man

riktade en kniv mot honom, men han hade tur: anfallet kom framifrån. I samma tidning stod det också om ett kvinnligt kioskiträde i Motala som hotades med kniv; inte heller hon skadades dock allvarligt.

Tydligen är knivhot och användande av kniv en ganska vanlig företeelse även i vårt land. Vi har nyss hört att många länder har infört förbud mot att använda kniv, om man inte i sin yrkesverksamhet behöver den. Det är alltid allvarligt med förbud som man inte kan hålla, och det är också svårt att genomföra kontroll, t. ex. i skolor. Men jag tror att saken ändå är så allvarlig att det är nödvändigt att pröva hur man skulle kunna införa en bestämmelse i den här vägen; det har ju ändå skett i andra länder.

Jag skulle vilja fråga justitieministern: Finns det någon erfarenhet, t. ex. från Finland, av att man har kunnat nedbringa brottsligheten och minska antalet knivdåd genom den här lagen?

KERSTIN NILSSON (s):

Herr talman! I våra grannländer Danmark och Finland har man klarat av gränsdragningsproblemen i lagstiftningen mot den här typen av stickvapen. Jag har med mig den finska lagen mot eggvapen, men det skulle ta för lång tid att närmare redogöra för den.

Justitieministern undvek att svara entydigt på min fråga, om han delade uppfattningen att offentliga personer och företrädare för allmänna intressen, såsom partiledare Bohman, bör avstå från att bära stickvapen som kniv i allmänna sammanhang, t. ex. i TV. Det skulle vara klargörande, om justitieministern på den punkten ville lämna en deklARATION. Bärande av kniv i offentliga sammanhang kan av många uppfattas som en demonstration, en glorifiering av det tuffa, hårda samhället och det ökande våldet.

Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Som svar på den senaste frågan vill jag svara, att om Gösta Bohman vid något tillfälle har framträtt med slidkniv så tror jag inte alls att det har bidragit till att öka våldet. Många av ledamöterna i denna kammare anser det troligen nödvändigt att ha kniv i sin fritidsverksamhet, ute i skog och mark osv. Det är just det som gör gränsdragningsproblemen så komplicerade.

Vad vi seriöst skall vara ute efter är möjligen att vidga det förbud som gäller stiletter, kanske att gå vidare till knogjärn etc.

Lagen i Finland har nämnts här, och den innefattar litet flera typer av vapen än bara eggvapen. Frågan om vi känner till några erfarenheter av den finska lagen kan jag besvara med att den används i ett antal fall och att man tror att den har en viss preventiv effekt. Polisen har ju därmed större möjligheter att, när den t. ex. omhändertar personer för fylleri, också ta hand om deras vapen.

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Om åtgärder för
att minska våldet
i samhället, m. m.*

Fredagen den
11 januari 1980

*Om narkotikapro-
blemen vid krimi-
nalvårdsanstalter-
na*

MARGOT HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Jag sade inledningsvis att jag tror det är väldigt viktigt att gå många vägar för att bekämpa våldet i samhället och att skolan ger en bild av det våld vi upplever ute i samhället. Men vi måste också vara väldigt vaksamma när det gäller de metoder vi använder för att bekämpa våldet och gå till väga på ett sådant sätt att vi inte gör det svårare för dem som redan är ganska hårt drabbade av ett samhälle som kanske inte visar barn och ungdomar så stor hänsyn som de har rätt att fordra av oss.

Men jag skulle också vilja säga att det är viktigt att man debatterar och diskuterar detta och kommer fram till vägar genom vilka vi människor kan komma att betyda mer för varandra. Också att lära människor att ta hand om varandra hör till skolans arbete, och jag tror att det är viktigt att konstatera att det är en av grundpelarna i strävandena att få en bättre situation i skolan.

KERSTIN NILSSON (s):

Herr talman! I Finland har enligt vad som förmäls mig lagen om eggvapen, som antogs för drygt två år sedan, allmänt accepterats, och man säger att det inte finns kvar några negativa reaktioner mot den.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Om narkotikaproblemen vid kriminalvårdsanstalterna

Justitieministern HÅKAN WINBERG erhöll ordet för att besvara *Rune Gustavssons* (c) den 30 november anmälda interpellation. 1979/80:91, och anförde:

Herr talman! Med anledning av resultatet av en undersökning, som KRUM verkställt vid vissa kriminalvårdsanstalter beträffande förskrivningen av narkotiska preparat till intagna i anstalterna, har Rune Gustavsson frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att minska denna förskrivning.

Rune Gustavsson har vidare frågat mig

1. vilken min uppfattning är om en drogfri behandlingskedja inom kriminalvården,

2. om jag avser att vidta några åtgärder för att stärka och bygga ut behandlingsprojektet med narkotikafri behandling vid Österåkeranstalten samt

3. vilka initiativ jag avser att vidta på andra kriminalvårdsanstalter i syfte att uppfylla den målsättning som riksdagen lagt fast 1978 om bekämpning av narkotikamissbruk.

Låt mig först slå fast att jag är helt enig med interpellanten om att narkotikamissbruket är ett av vårt lands största sociala problem. Det är min avsikt att inom mitt ansvarsområde fortlöpande ta vara på de utvägar som står till buds för att minska problemets omfattning. Detta gäller inte minst det

narkotikamissbruk som förekommer vid kriminalvårdens anstalter.

När det gäller medicinförskrivningen vid anstalterna har jag från kriminalvårdsstyrelsen inhämtat att kriminalvårdsstyrelsen tillsammans med socialstyrelsen kommer att genomföra en undersökning beträffande förskrivningen av narkotiska preparat vid olika anstalter. Kriminalvårdsstyrelsen kommer därefter att i samråd med socialstyrelsen ge ut nya rekommendationer till anstaltsläkarna om förskrivning av lugnande och sömngivande medel. Med hänsyn härtill finner jag inte anledning att f. n. vidta några åtgärder beträffande ifrågavarande förskrivning.

I fråga om det s. k. Österåkerprojektet vill jag först erinra om att projektet fullt utbyggt kommer att innefatta en drogfri behandlingskedja, bestående av anstalten Österåker med avdelningarna Mon och Bogesund. Avdelningen Mon har varit i bruk under större delen av år 1979. Avdelningen Bogesund beräknas komma att tas i bruk i slutet av denna månad.

Erfarenheterna av projektet är hittills övervägande positiva, och med anledning av interpellantens fråga vill jag uttala att jag anser att projektet med dess drogfria behandlingskedja är en tillgång i strävandena att inom kriminalvården behandla narkotikamissbrukare. Det är emellertid ännu så länge fråga om en försöksverksamhet, som bör följas upp och utvärderas.

Personalen vid Österåkeranstalten har i skrivelse till mig den 18 oktober 1979 bl. a. framfört klagomål beträffande uppföljningen av projektet. Skrivelsen har remitterats till kriminalvårdsstyrelsen för yttrande. Sedan yttrandet inkommit får frågan om uppföljningen och andra aktuella problem i sammanhanget övervägas närmare. Någon utbyggnad av Österåkerprojektet anser jag inte bör ske förrän ytterligare erfarenheter vunnits av verksamheten.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att försök med narkotikafria avdelningar även pågår vid kriminalvårdsanstalterna Hinsberg, Hall och Malmö, sammanlagt 45 platser.

Som jag framhållit i årets budgetproposition utgör narkotikasituationen framför allt ett problem vid kriminalvårdens slutna anstalter. Efter hand som beläggningssituationen medger att mindre avdelningar inrättas på de större rixanstalterna torde narkotikasituationen kunna förbättras där. De nya lokalanstalterna är inrättade enligt smågruppsprincipen. Varje avdelning består i allmänhet av fem platser, vilket ger goda möjligheter till differentiering. Därigenom ökar inte minst förutsättningarna att komma till rätta med narkotikaproblemen.

Vad jag nu sagt innebär att åtgärderna mot narkotikaproblemen inom kriminalvårdens anstalter står i överensstämmelse med de riktlinjer som har dragits upp i bl. a. propositionen om åtgärder mot narkotikamissbruk (1977/78:105). Självfallet följer jag utvecklingen noga.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Jag har riktat min interpellation till justitieministern i syfte att få klarhet i hur arbetet inom kriminalvården bedrivs för att denna skall medverka till att

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

Om narkotikaproblemen vid kriminalvårdsanstalterna

Fredagen den
11 januari 1980

*Om narkotikapro-
blemen vid krimi-
nalvårdsanstalter-
na*

riksdagens beslut varen 1978 angående narkotikaproblemen följs upp. Som jag framhållit i interpellationen innebar det narkotikapolitiska program som riksdagen antog 1978 att vi slog fast att grundvalen för kampen mot narkotikamissbruket måste vara att samhället inte kan godta något annat bruk av narkotika än det som är medicinskt motiverat. Allt annat bruk är missbruk och måste bekämpas.

I programmet ingick bl. a. åtgärder för att skapa en drogfri behandlingskedja inom kriminalvården. Jag beklagar faktiskt att inte justitieministern ansett det vara nödvändigt att i ett interpellationssvar slå fast att målsättningen måste vara att kriminalvården bedrivs i en narkotikafri miljö, därför att förekomsten av narkotika vid fängelserna motiverar ökade insatser från samhällets sida i syfte att eliminera knarket. Då har vi, som jag framhållit i min interpellation, ett stort problem, att narkotikan på illegala vägar kommer in på anstalterna.

Vi vet att det här är ett oerhört stort problem. Jag läser i Dagens Nyheter i dag att det hålls ett krismöte inom rikspolisén för att diskutera dessa frågor. De polismän som arbetar med det här gör ett oerhört bra arbete – man lyckas spränga narkotikaligor, och medlemmarna blir också dömda. Men vi vet även att dessa stora narkotikalangare sitter på våra fängelser och sköter sina narkotikaaffärer både innanför och utanför fängelsets väggar. Vi vet också att många av de s. k. smålangarna som döms är narkotikamissbrukare – de fortsätter sitt missbruk på fängelserna. Jag besökte själv för några månader sedan ett fängelse som jag besökt tidigare, för flera år sedan, och jag måste säga att det var en väsentlig skillnad denna gång, när jag såg hur klientelet var nedgått av knark. Det gav mig uppfattningen att narkotikamissbruket på fängelserna är betydligt mera omfattande i dag än för ett antal år sedan. När det är på detta sätt behövs, menar jag, både klarare besked och skärpta åtgärder för att vi skall kunna uppfylla riksdagsbeslutets målsättning.

Vi vet att kriminalvården och annan vård är meningslös för missbrukare, om de har tillgång till narkotika och kan fortsätta sitt missbruk. Det är mot den bakgrunden man skall bedöma också den legala förskrivningen av legala medel och narkotiska preparat i fängelserna, som det har talats om. Det finns ju tecken på att förskrivningarna är alltför omfattande. Nu redovisar justitieministern att kriminalvårdsstyrelsen skall tillsammans med socialstyrelsen se på detta. Då är min följdfråga: Har den här undersökningen påbörjats och när kan man i så fall räkna med att det kommer nya rekommendationer till anstaltsläkarna om förskrivning av lugnande och sömngivande medel?

När det sedan gäller Österåker är det bara att konstatera – och det framgår också av interpellationssvaret – att verksamheten där har visat sig ge hyggliga resultat. Det var personalen som i höstas tog upp dessa frågor. Personalen fruktade, som jag sade, för projektets framtid. Den grundade denna frukten på bl. a. ett upplevt dåligt stöd från kriminalvårdsstyrelsen i fråga om utbildning, fortbildning och handledning i behandlingsfrågor. Jag vill till justitieministern ställa frågan: Är detta påstående, som har kommit fram i

pressen, riktigt, eller finns det ett fullt stöd från kriminalvårdsstyrelsens sida?

Min sista fråga i interpellationen löd: Vilka initiativ avser statsrådet att vidta på andra kriminalvårdsanstalter i syfte att uppfylla den målsättning som riksdagen lade fast 1978 om bekämpning av narkotikamissbruk? Justitieministern berör vad som kan komma att hända. Det är besynnerligt att det kan finnas narkotikaproblem på de "slutna" anstalterna. Dessa frågor diskuteras ganska ofta ute i landet när människor upplever de problem av olika slag som narkotikan för med sig. Jag har många gånger fått frågan: Varför kan man inte hålla dessa anstalter fria från knark? Och jag vill även här ställa en följdfråga: Hur är det i dag med kontrollen på dessa anstalter? Hur kommer knarket in? Det är en väsentlig fråga. Jag vore tacksam om justitieministern kunde utveckla detta vidare.

Än en gång: Skall vi lyckas komma till rätta med detta problem är anstalterna en oerhört viktig del. Det hjälper inte om vi får aldrig så många poliser som gör ett mycket gott jobb för att fånga in dessa stora narkotikahajar, om vi inte sedan ser till att det fungerar på våra anstalter.

Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Får jag först till interpellanten säga att målsättningen att vi skall ha narkotikafria anstalter är ganska självklar. Den är väl alla i denna kammare överens om. Därför behöver jag kanske inte särskilt utveckla den. Däremot tycker jag att det finns anledning att mer utveckla en del konkreta åtgärder som har vidtagits just för att nå detta mål.

När det gäller Österåkerprojektet beviljades det, som ett led i bekämpandet av narkotikamissbruket, i juli 1977 medel för sex assistenttjänster för vidgad fritidsverksamhet. Samtidigt beviljades medel för ytterligare tre visitationspatruller. Och under 1979 har ytterligare en visitationspatrull inrättats. Vi har f. n. sju sådana patruller vid kriminalvårdsanstalterna. De finns i Malmö, Tidaholm, Norrköping, Kumla, Hall, Österåker och Norrtälje. De kan också utföra visitationsuppgifter vid andra anstalter. De är, som jag ser det, ett bra medel i arbetet på att försöka få bort narkotikan från anstalterna.

Till grund för regeringens beslut i juli 1977 om Österåkerprojektet, vidgad fritidsverksamhet och visitationspatruller låg en framställning från ledningsgruppen för narkotikafrågor.

Vidare har narkomanvårdsteam, som bl. a. består av en överläkare, en psykolog, en kurator och en översköterska, inrättats i våra tre största städer. Narkomanvårdsteamerna bedriver uppsökande verksamhet på häktena i resp. region. De försöker motivera narkotikamissbrukare för vård mot sitt missbruk. Vidare medverkar dessa team i behandlings- och frigivningsplanering på regionens lokalanstalter.

Genom ett regeringsbeslut i april 1978 tilldelades kriminalvårdsstyrelsen sammanlagt drygt 1 milj. kr. för åtgärder mot narkotikamissbruket på anstalterna. Större delen av beloppet avsåg tjänster vid kriminalvårdsanstal-

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

Om narkotikaproblemen vid kriminalvårdsanstalterna

Fredagen den
11 januari 1980

*Om narkotikapro-
blemen vid krimi-
nalvårdsanstalter-
na*

ten Hinseberg och vissa frivårdshotell.

Kriminalvårdsstyrelsen fick en kvarts miljon kronor för att framställa videoprogram för behandlingsarbetet vid vissa anstalter. Fyra program har färdigställt och använts inom Österåkerprojektet och på de narkotikafria avdelningarna på andra anstalter – de avdelningar som finns på Hinseberg, Hall och Malmö.

Sedan 1974 har anstaltsorganisationen tillförts 17 tjänster för översköterskor, och i årets budgetproposition föreslås bl. a. med hänsyn till de intagna narkotikamissbrukarnas behov av hälso- och sjukvård ytterligare fyra tjänster som översköterska, och då kommer det sammanlagt att finnas omkring 45 översköterskor inom anstaltsorganisationen. Jag tror att översköterskorna utgör en mycket viktig resurs när det gäller behandlingen av narkotikamissbrukarna på anstalterna.

När lagen om kriminalvård tillskapades 1974 kom i 34 § en möjlighet att under verkställighetstiden ge narkotikamissbrukare behandling utanför anstalterna. Av samtliga intagna på anstalterna vistas i genomsnitt ca 80 utanför anstalt i enlighet med denna paragraf. Uppskattningsvis 60 % av dem vistas på behandlingshem eller i familjevård. Den pågående utbyggnaden av behandlingshem för narkotikamissbrukare som bedrivs av kommuner, landsting, stiftelser och organisationer torde medföra att antalet 34 §-placeringar kan öka i framtiden.

Den 1 september 1979 inleddes en försöksverksamhet med kontraktsvård för narkotikamissbrukare som har begått brott. Den inleddes vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala. Avsikten är att vård skall kunna beredas en del av de narkotikamissbrukare i Uppsala och Stockholmsonrådet som har övertygats om brott och som själva föredrar vård framför den frihetsberövande påföljd som annars skulle ha ådömts dem. I lagtekniskt hänseende har ju den lösningen valts att domstol har getts möjlighet att förklara brottmålet vilande till dess att resultatet av vården kan bedömas.

En förutsättning för ett sådant beslut är att vården kan antas få betydelse för valet av påföljd. Behandlingen inleds med en vistelse på narkomanvårds-kliniken vid Ulleråkers sjukhus under sex-åtta veckor. Efter sjukhusvistelsen förs patienten över till öppen vård. Han får då arbeta och bo i sitt hem men är skyldig att två gånger varje vecka infinna sig vid sjukhus inom Uppsala eller Stockholms län för rådgivning och kontroll av att han är drogfri. Kontrollen av drogfriheten sker genom kemiska test av urinprov. Om patienten missköter sig eller återfaller i brottslighet skall brottmålet genast tas upp på nytt med domstolen. När ett år har gått skall målet alltid avgöras slutligt. Det har förutsatts att om patienten då har klarat av sina narkotikaproblem frihetsberövande påföljd skall kunna undvikas.

Jag kan meddela att f. n. undergår elva personer vård inom Ulleråkerpro-jektet och av dem vistas sex personer på Ulleråkers sjukhus och de övriga har överförts till öppen vård. Vidare kan, genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1979, en intagen under vissa förutsättningar föreläggas att lämna urinprov för kontroll av eventuellt narkotikamissbruk. Därigenom har

förutsättningarna för differentiering efter narkotikaberoende förbättrats påtagligt.

Jag tror att jag med den här mera detaljerade beskrivningen har svarat på åtskilliga av de spörsmål som Rune Gustavsson har ställt. Jag vill beträffande den första av ytterligare två frågor bara säga att när det gäller det nya samrådet mellan kriminalvårdsstyrelsen och socialstyrelsen så har planläggningen för det börjat, och man räknar med att under detta år kunna komma ut med nya anvisningar för den här förskrivningen. Den andra frågan gällde stödet till Österåkeranstalten. Jag har besökt kriminalvårdsstyrelsen och diskuterat frågan med dem, och jag utgår från att när statsmakterna har fattat beslut om anstalter, så utgår också stöd från den centrala myndighet som leder detta. Sedan kan man måhända diskutera formerna för det, och det är väl det som har skett. Nu är den här skrivelsen på remiss hos kriminalvårdsstyrelsen som jag sade i mitt svar, och sedan får vi i justitiedepartementet ta ställning till den.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande svaret. Jag vill än en gång understryka vikten av att vi medverkar till insatser som leder till att vi kan få våra olika anstalter fria från knarket och till sådana åtgärder att stora knarkkungar inte kan sitta inne på anstalterna och sköta sina affärer därifrån.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1979/80:73 till arbetsmarknadsutskottet

§ 12 Föredrogs och lades till handlingarna

Skrivelserna

1979/80:102 och 103

§ 13 Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1979/80:139 till konstitutionsutskottet

1979/80:140 till finansutskottet

1979/80:141–143 till justitieukskottet

1979/80:144 till lagutskottet

1979/80:145–147 till utrikesutskottet

1979/80:148 till socialutskottet

1979/80:149 till kulturutskottet

1979/80:150 till civilutskottet

§ 14 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1979/80:114

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Om narkotikapro-
blemen vid krimi-
nalvårdsanstalter-
na*

§ 15 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde skulle propositionerna 100 och 101 sättas sist.

§ 16 Anmälades och bordlades

Motionerna

1979/80:151 av *Lars Werner m. fl.* om rösträtt för invandrare vid riksdagsval

1979/80:152 av *Börje Hörnlund* om rätten till avdrag för arbetsresor

1979/80:153 av *Börje Hörnlund m. fl.* om kompensation i vissa fall för den höjda bensinskatten

1979/80:154 av *Göthe Knutson* och förste vice talmannen *Ingegerd Troedsson* om skattefrihet vid försäljning av vilda bär och svamp

1979/80:155 av *Hans Petersson* i Röstänga om åtgärder för att begränsa äktenskap med minderåriga

1979/80:156 av *Olle Wästberg* i Stockholm om en ny aktiebolagslag

1979/80:157 av *Bertil Hansson* och *Kerstin Anér* om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten

1979/80:158 av *Bengt Kindbom* om gränserna för militärt övningsfält i Skövde

1979/80:159 av *Lars Werner m. fl.* om omorganisation av den militära underrättelsetjänsten

1979/80:160 av *Bengt Kindbom* och *Tage Sundkvist* om ändrade bestämmelser om pensionstillskott

1979/80:161 av *Anna-Greta Skantz m. fl.* om inrättande av en försäkringsrätt i Malmö

1979/80:162 av *Kerstin Anér* om inriktningen av samhällets alkoholupplysning

1979/80:163 av *Eric Enlund* om inriktningen av samhällets alkoholupplysning, m. m.

1979/80:164 av *Lars Werner m. fl.* om kortare arbetstid inom långtidsvården

1979/80:165 av *Lars Werner m. fl.* om förkortning av arbetstiden

1979/80:166 av *Anna Wohlin-Andersson m. fl.* om införande av ämnet svenska på viss gymnasielinje

1979/80:167 av *Stig Alftin* om fortbildning i trafikkunskap, m. m.

1979/80:168 av *Bo Forslund m. fl.* om ändrade bestämmelser för utsläpp av svaveldioxid i Västernorrlands län

1979/80:169 av *Bengt Kindbom m. fl.* om rätt till ersättningsmark vid bildande av naturreservat

1979/80:170 av *Sven-Gösta Signell m. fl.* om förbud mot användning av vissa jordbruksprodukter vid framställning av klister

1979/80:171 av *Rune Torwald* och *Anders Gernandt* om åtgärder för att främja alternativa energikällor i u-länder

1979/80:172 av *Lars Werner m. fl.* om åtgärder för att rädda sysselsättningen inom skogsindustrin

1979/80:173 av *Lars Werner m. fl.* om förstatligande av bilindustrin, m. m.
1979/80:174 av *Anna Wohlin-Andersson m. fl.* om stödområdesplacering för Kinda och Ydre kommuner
1979/80:175 av *Lars Werner m. fl.* om ändrade bestämmelser för svensk vapenexport, m. m.
1979/80:176 av *Lars Werner m. fl.* om förstatligande av krigsmaterielindustrin

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

Anmälan av interpellationer

§ 17 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 10 januari

1979/80:115 av *Bertil Måbrink* (vpk) till industriministern om åtgärder för att utvidga verksamheten vid Ljusdals Träprodukter AB:

Många industrier inom Statsföretagsgruppen är belägna i regioner där arbetsmarknadsläget är besvärande. De spelar således en stor regional- och arbetsmarknadspolitisk roll.

Samtidigt vet vi att många av dessa företag redovisar förluster. Ett sådant exempel är Ljusdals Träprodukter AB, som tillhör ASSI. Ljusdals Trä är den största industrin i Ljusdals kommun. Det betyder att detta företag spelar en avgörande roll för sysselsättningen i en kommun som under årtal haft ett svårt sysselsättningsläge.

Det är ingen hemlighet att ASSI ganska hårdhänt kapar bort icke lönsamma enheter. Några sådana planer har inte redovisats för Ljusdals Trä. Förlusten för 1979 är däremot oroväckande. Detta i sin tur gör det nödvändigt att på allvar nu diskutera vilka åtgärder som krävs för att företaget skall kunna expandera och alltså på sikt kunna öka antalet anställda.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga:

Vilka konkreta åtgärder avser industriministern att vidtaga för att trygga och utvidga verksamheten vid Ljusdals Trä?

den 11 januari

1979/80:116 av *Hans Petersson* i Hallstahammar (vpk) till statsrådet Carl Axel Petri om användningen av "secure"-reaktorer i den framtida energiförsörjningen:

Energifrågorna och atomkraftens vara eller inte vara är en av vår tids viktigaste frågor. Efter flera år har nu vpk-kravet på en folkomröstning i

energifrågor tillgodosetts genom att regeringen lagt en proposition med förslag om folkomröstning den 23 mars 1980.

Inför folkomröstningen har tre alternativ presenterats:

Ett nej-alternativ som innebär avveckling av de sex befintliga reaktorerna under en 10-årsperiod och två ja-alternativ som innebär en utbyggnad till 12 reaktorer, som skall användas under ca 25 år.

Med "reaktorer" förstås s. k. lättvattenreaktorer för produktion av elektricitet.

Stick i stäv med diskussionerna om energipolitiken och tvärt emot de alternativ som nu föreslås inför folkomröstningen har Asea-Atom utvecklat en "minireaktor" för varmvattenproduktion. Den är avsedd att placeras i södra tätorter. Örebro, Eskilstuna och Västerås har nämnts som tänkbara placeringsorter. För Västerås räkning har också nämnts en ö i Mälaren, där mark finns reserverad för en sådan atomreaktor.

Kommunfullmäktigeledamöterna i Västerås har också försetts med en reklambroschyr om "secure" som reaktorn kallas.

Med anledning av det anförda vill jag fråga energiministern:

Är det tänkt att "secure"-reaktorer skall komma till användning i vår framtida energiförsörjning och var skall de i så fall placeras?

§ 18 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 10 januari

1979/80:249 av *Anna Wohlin-Andersson* (c) till jordbruksministern om hanteringen av returpapper:

Papper är definitivt en råvara som är alltför dyrbar för att inte tas till vara. 1975 års lag om obligatorisk pappersinsamling visar också att riksdagen uppmärksammat detta. Tyvärr verkar det nu som om insamlingen av returpapper ute i kommunerna har avstannat. Enligt tidningsuppgifter är anledningen att kommunerna och pappersbruken inte kan komma överens om priset på returpapperet. Samtidigt som den insamlade mängden returpapper stagnerat har nya anläggningar för returpapper tagits i bruk. För att täcka bristen på råvara går pappersbruken utomlands. Enligt uppgift importerades 1979 125 000 ton tidningar och wellpapp från bl. a. Danmark och Västtyskland. Resultatet av den olösta tvisten mellan Kommunförbundet och pappersbruken om priset på det insamlade returpapperet är att pappersinsamlingen ute i kommunerna inte fungerar, att tusentals ton insamlat papper går till spillo och att vår import belastas med miljontals kronor extra för inköp av returpapper från utlandet.

Med anledning av det anförda anhåller jag om att till jordbruksministern få ställa följande fråga:

Vilka initiativ är jordbruksministern, mot bakgrund av den nu rådande situationen, beredd att vidtaga för att få returpappershanteringen att fungera effektivt?

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

1979/80:250 av *Sten Svensson* (m) till kommunikationsministern om åtgärder med anledning av indragning av tågförbindelser:

*Meddelande om
frågor*

Mindre tätorter på landsbygden råkar oftast i en bekymmersam situation när tidigare goda tågförbindelser dras in, och i synnerhet då någon buss inte sätts in som ersättning för den indragna tågförbindelsen.

Ett talande exempel härpå utgör Kätilstorp i Skaraborgs län. Kyrkorådet i Yllestads församling beslöt vid sitt sammanträde den 20 december 1979, enligt rådets protokoll, 7 §, att göra en hemställan "om åtgärder och enträget vädja om en för orten positiv lösning" från ansvariga myndigheter.

Hur ser kommunikationsministern principiellt på de problem som uppstår då man icke insätter en ny bussförbindelse som ersättning för en indragen tågförbindelse, och vilka åtgärder är kommunikationsministern beredd att vidta för att underlätta en positiv lösning av de sålunda uppkomna problemen?

1979/80:251 av *Sune Johansson* (s) till industriministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen i Hagfors och Munkfors:

Hagfors och Munkforsområdet i Värmlands län har under de senaste åren sedan strukturförändringarna inom specialstålindustrin påbörjades drabbats mycket hårt av sysselsättningsminskning. Men reduktionen av arbetstillfällena har inte bara skett inom stålindustrin utan den har även berört de delar som varit knutna till Billerud-Uddeholms skogsindustri, och därutöver har minskningar skett inom den privata servicesektorn. Ersättningssysselsättning måste tillskapas för att här nämna kommuner inte skall förlora sin framtid som industriorter.

Under åberopande av det anförda anhåller jag om att få ställa följande fråga till industriministern:

Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidtaga för att skapa ersättnings-sysselsättning i Hagfors och Munkforsområdet?

1979/80:252 av *Hugo Bengtsson* (s) till industriministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen i Landskronaregionen:

I den kommuniké som utgått från Svenska Varv föreslås stora nedskärningar inom svensk varvsindustri. Ett av de varv som enligt detta förslag skulle komma att drabbas hårt är Öresundsvarvet i Landskrona.

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga för att trygga Öresundsvarvets fortbestånd och i övrigt sysselsättningen i Landskrona och Landskronaregionen?

Fredagen den
11 januari 1980

*Meddelande om
frågor*

1979/80:253 av *Eric Jönsson* (s) till industriministern om framtidsmöjligheterna för Kockums Varv AB:

Svenska Varv AB:s styrelse har nu lagt fram sitt förslag om de svenska varvens framtid. Förslaget innebär för Kockums Varv AB:s del en nedskärning med ca 2 000 anställda. Den alternativa produktionen och ubåtstillverkningen flyttas från Kockums. Kockums framtidsmöjligheter beskärs därmed starkt, och varvets förutsättningar att fortleva som ett stort, expansivt och konkurrenskraftigt företag omintetgörs.

Med hänvisning till vad som här anförts vill jag ställa följande fråga till industriministern:

Är statsrådet beredd att medverka till varvslösningar som ger Kockums Varv AB möjligheter att fortleva som ett stort, rationellt och expansivt varv?

den 11 januari

1979/80:254 av *Olle Wästberg* i Stockholm (fp) till handelsministern om åtgärder för att förhindra viss utbildning i Sverige av utländsk militärpersonal:

Ett svenskt statligt företag – Telub AB – börjar i dagarna en fyra år lång utbildning av 80 militärer från Libyen. På grund av att Libyen är en aggressiv diktatur som stöder terrorism över stora delar av världen säljer Sverige inte krigsmateriel till Libyen.

Avser statsrådet att vidta åtgärder eller lägga fram förslag för att förhindra utbildning i Sverige av libysk militär?

1979/80:255 av *Gunnar Olsson* (s) till bostadsministern om rätten till vedeldningsbidrag:

De som har *egen skog* och vill börja elda med ved nu när oljan blivit så dyr kan erhålla 3 000 kr. i statligt bidrag och 7 000 kr. i lån – tillsammans 10 000 kr. – för att ersätta den gamla oljepannan med en ny för vedeldning.

Kravet för att erhålla bidrag och lån till energibesparande åtgärder är att man skall ha tillgång till *fritt bränsle*, antingen genom att själv äga skog eller genom ett skriftligt intyg från en skogsägare som gratis ställer ved till förfogande. Om däremot skogsägaren vill ha betalt för sin ved, då utestänger detta möjligheten för mottagaren att erhålla bidrag och lån.

Den som sålunda vill använda sin fritid till att röja skog på annans mark men som för denna spillved måste betala ett belopp – det må vara hur litet som helst – får inget bidrag.

I det här bidragssystemet finns tydligen inbyggd en klar orättvisa. Skogsägare favoriseras medan övriga medborgare ställs utanför bidragssystemet.

I anledning av det anförda vill jag till bostadsministern ställa följande fråga:

Avser bostadsministern att vidta åtgärder för att ge större rättvisa at
systemet med vedeldningsbidrag?

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 13.57.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 61

Fredagen den
11 januari 1980

*Meddelande om
frågor*